माननीय प्रदेश प्रमुख

श्री परशुराम खापुङ्ग समक्ष

माननीय मुख्य न्यायाधिवक्ता

श्री चुडामणि आचार्यले

पेश गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०७७/०७८

बार्षिक प्रतिवेदन

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय

प्रदेश नं. १, विराटनगर, नेपाल

CS CamScanner

मुख्य न्यायाधिवक्ताको बार्षिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष २०७७/०७८

प्रकाशित मिति : २०७८ मंसिर

सम्पादक मण्डल

संयोजक : श्री कृष्णबटु भण्डारी

सदस्य : श्री नारायणप्रसाद दाहाल

सदस्य : श्री राजकुमार राई

सदस्य : श्री लक्ष्मी घिमिरे पोखरेल

कम्प्यूटर अपरेटर : श्री गंगा खतिवडा

प्रकाशक : मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर

फोन नं. : ०२१-५७०९०७, ५७०६२८

मुद्रक : गजुरमुखी प्रिन्टर्स, विराटनगर-११, फोनः ०२१-५७३५८९

CamScanner

चुडामणि आचार्य

मानननीय मुख्य न्यायाधिवक्ता

CamScanner

प्रदेश नं. १

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय

विराटनगर

माननीय प्रदेश प्रमुख ज्यू,

प्रदेश प्रमुखको कार्यालय,

प्रदेश नं. १, विराटनगर

विषय : आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को वार्षिक प्रतिवेदन पेश गरिएको ।

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने व्यवस्था गरिएको छ। संविधानतः व्यवस्था गरिएका निकाय/संरचना मध्ये नेपालको संविधानको धारा १६० मा महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने गरी प्रत्येक प्रदेशमा एक मुख्य न्यायाधिवक्ता रहने व्यवस्था छ। मुख्य मन्त्रीको सिफारिसमा प्रदेश प्रमुखबाट नियुक्त हुने, मुख्य न्यायाधिवक्ता प्रदेश सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकार हुने र निजले संवैधानिक तथा कानूनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकी दिएको अन्य अधिकारीलाई राय सल्लाह दिनु निजको कर्तव्य हुनेछ। मुख्य न्यायाधिवक्ताको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाका अन्य शर्त प्रदेश कानून बमोजिम हुने भन्ने संवैधानिक प्रावधान बमोजिम प्रदेश नं. १ को प्रदेश सभाबाट "मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धी ऐन, २०७५ र मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवा शर्त नियमावली २०७८" निर्माण भई सकेको छ। उक्त ऐनको दफा १२ को उपदफा (१) मा मुख्य न्यायाधिवक्ताले प्रतिवेदनमा वर्षभरीका संवैधानिक एंव कानूनी विषयमा दिइएको राय सल्लाहको संक्षिप्त विवरण, प्रदेश सरकार पक्ष वा विपक्ष भई दायर भएका निवेदन, मुद्दा मामिलामा प्रतिरक्षा गरेको विवरण भविष्यमा गर्नु पर्ने सुधारको विवरण, आफ्नो र मातहतका कार्यालयको भौतिक स्थिति, कार्यवोझ, काम कारबाहीको वास्तविक स्थिति चित्रण गर्दै आवश्यक सिफारिस र सुझावहरु समेत उल्लेख गर्नु पर्ने व्यवस्था छ।

संघीयता नेपालको सन्दर्भमा नयाँ प्रयोग हो । संघ र स्थानीय तहका लागि पहिले बनेका कानून र व्यवहारलाई समय सापेक्ष रुपमा बनाउँदा पर्याप्त हुने अवस्था छ तर प्रदेशका लागि नयाँ कानून बनाउनु पर्ने बाध्यता छ। तीन तहको सम्बन्ध संविधानतः सहकारीता, सहअस्तित्व र सहकार्य भनी उल्लेख गरिएतापनि व्यवहारमा प्रयोगमा आउन धेरै काम गर्न बाँकी नै छ। संविधानले राज्यशक्तिको बाँडफाँड र राज्यशक्तिको प्रयोग गर्न पाउने भनी निर्दिष्ट गरेका प्रावधानहरुको व्यवहारमा उतार्न आवश्यक भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने महत्वपूर्ण जिम्मेवारी छ भने संविधानको अनुसूचिहरुमा भएका एकल अधिकार र साझा अधिकार सूचीको प्रयोगका सान्दार्भिकता अझ पेचिलो अवस्थामा छ । लामो समय एकात्मक शासन प्रणालीको अनुशरण गरिएको

पृष्ठभूमिमा नयाँ संविधानको मूल भावना, प्रवन्ध र प्रयोगमा संघिय शासन प्रणालीमा प्रयोग गरिने तरिकाहरु फरक रुपमा आँउछन्, स्वभाविक पनि हुन्छ तरपनि मानसिकतामा पूर्ण परिवर्तन गर्न नसकिएको वर्तमान यथार्थतामा सहजताको वावजूद असहजताको स्थिति बेलावखत प्रकट हुन्छ । संरचना निर्माण र परिचालनमा द्वैधता, अधिकार क्षेत्रमा हस्तक्षेप जस्ता तितो यथार्थता कहिलेकाही प्रकट हुन्छ ।

प्रदेशमा कानूनी शासनको प्रत्याभूति गर्न गराउन नेपालको संविधान तथा प्रचलित अन्य कानूनको प्रयोगमा सहजीकरण गर्न, फौजदारी न्याय प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न महत्वपूर्ण जिम्मेवारी मुख्य न्यायाधिवक्ता र मातहतका कार्यालयहरुमा रहेको छ । कार्यालयबाट सम्पादन गरीने सम्पूर्ण कार्यहरु चुस्तदुरुस्त, पारदर्शी र कानून सम्मत हुन जरुरी हुदाँ मुख्य न्यायाधिवक्ता र सो अन्तर्गतका कार्यालयहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरुको व्यवसायिक दक्षता, ज्ञान र सीपको विकास गर्न सकिए मात्र मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतको कार्यालयहरुले स्वतन्त्र, निष्पक्ष र प्रभावकारी रुपमा कार्य सम्पादन गर्न सक्ने अवस्था हुन्छ । संविधान तथा कानूनले परिकल्पना गरेको, व्यवहारमा लागुहुने प्रक्रियामा रहेको संरचनाबाट तत्काल धैरै काम र परीणामको अपेक्षा गर्न हतार गरे जस्तो हुन्छ तर अहिले पनि संरचनात्मक र संगठनात्मक स्वरुप र अधिकारको स्रोत स्पष्ट र व्यवस्थित भई नसकेको अवस्था छ तथापी संविधान र कानूनको प्रयोग गर्न मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय प्रवेश गरीसकेको अवस्था छ ।

अन्त्यमा “स्वच्छ, सुखि, समुन्नत” प्रदेशको उद्देश्यलाई प्रबर्द्धन गर्न कानूनी राज्य, विधिको शासन, मानव अधिकार, स्वतन्त्र न्यायपालिका, कानून र न्यायका मान्य सिद्धान्तप्रति दृढ र अटल आस्था राख्दै प्रदेश सरकारले सम्पादन गर्न महत्वपूर्ण कार्यहरुको कानूनी प्रतिरक्षाका लागि मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मातहत कार्यालयहरु सदैव दृढतापूर्वक क्रियाशील रहने व्यहोरा माननीय प्रदेश प्रमुख समक्ष सादर निवेदन गर्दछु ।

....

चुडामणि आचार्य
माननीय मुख्य न्यायाधिवक्ता
मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय
प्रदेश नं. १, विराटनगर

CS CamScanner

विषय सूची

शीर्षक		पृष्ठ
परिच्छेद -१		
१:	सामान्य परिचय	१
१.१	परिचय	१
१.२	मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार	१
१.३	कार्यालयको स्थापना र व्यवस्थापन	३
१.४	सँगठनात्मक स्वरुप	३
१.५	कार्यालयका शाखाहरु	४
१.६	मुख्य न्यायाधिवक्ता कार्यालयको प्रस्तावितसँगठानात्मक संरचना	५
१.७	कार्यालयमा रहने पदाधिकारी र कर्मचारीको शुरु दरबन्दी	६
१.८	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा हाल कार्यरत पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको नामावली विवरण	६
१.९	कार्यालय भवन तथा भौतिक स्रोत साधनको वर्तमान अवस्था	७
१.१०	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको बजेट विवरण	८
परिच्छेद - २		
२.	सम्पादित कार्यहरुको विवरण	९
२.१.	सम्पादित कार्यहरुको संक्षिप्त विवरण	९
२.२	संवैधानिक तथा कानूनी विषयमा दिएको राय सल्लाहहरु	९
२.३	प्रदेश सरकार प्रत्यर्थी भई दायर भएका मुद्दाहरुको विवरण	९
२.४	आ.ब २०७७/०७८ को मुद्दाहरुको छोटकरी विवरण	१०
२.५	प्रदेश सरकार पक्षभई चलेको मुद्दा सम्बन्धी विवरण	२२
२.६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाटसम्पन्न गरिएका अन्यकार्यक्रमहरु	२२
२.७	समन्वय	२६
२.८	मूख्य न्यायाधिवक्ताको अन्य भूमिका	२६
परिच्देद-३		
३	निष्कर्ष तथा सुझावहरु	२७
३.१	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयका सवल र दुर्वल पक्ष	२७
३.२	निष्कर्ष	२८
३.३	सुझाव	२९

CamScanner

परिच्छेद-१

सामान्य परिचय

१.१ परिचय

नेपालको संविधान २०७२ को धारा १६० मा मुख्य न्यायाधिवक्ता सम्बन्धी व्यवस्था छ। प्रदेश सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकार हुने र संवैधानिक एवं कानूनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकि दिएका अन्य अधिकारीलाई राय सल्लाह दिनु निजको कर्तव्य हुने संवैधानिक व्यवस्था छ। प्रदेश सभाबाट मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धी ऐन तथा नियमावली पारीत भए पश्चात् प्रदेशको मुख्य न्यायाधिवक्ताको संरचनालाई व्यवस्थित रुप दिन सकिएको हो। प्रदेश सरकारको हकहित वा सरोकार निहित रहेको मुद्दामा मुख्य न्यायाधिवक्ता वा निजले तोकेका अन्य न्यायाधिवक्ताबाट प्रदेश सरकारको प्रतिनिधित्व गरिने, मुख्य न्यायाधिवक्ताले आफ्नो कर्तव्य पालना गर्दा प्रदेश सरकार पक्ष/विपक्ष भई दायर भएका मुद्दा मामिलाका रोहमा प्रदेश सरकार र मातहतका निकायहरूका नाममा अदालतबाट भएका आदेश वा फैसलाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए वा नभएको अनुगमन गर्ने /गराउने, प्रदेशभित्रका हिरासतमा रहेका व्यक्तिलाई संविधानको अधिनमा रही मानवोचित व्यवहार नगरेको भए मानवोचित व्यवहार गर्न सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने अधिकारको समेत व्यवस्था गरिएको छ। प्रदेश सभामा आवश्यकता अनुसार कानूनी प्रश्नहरूमा आफ्नो राय व्यक्त गर्ने र न्यायिक अर्धन्यायिक निकायमा प्रदेश सरकारको तर्फबाट मुद्दा मामिलामा प्रतिनिधित्व र प्रतिरक्षा गर्ने जिम्मेवारी समेत मुख्य न्यायाधिवक्तालाई रहेको छ। फौजदारी कसूर, सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन ऐन २०७४: अनुसार प्रत्येक प्रदेशमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको अध्यक्षतामा प्रोवेशन तथा प्यारोल बोर्ड रहने, जसको नियन्त्रण निर्देशन र सुपरिवेक्षण मुख्य न्यायाधिवक्ताबाट हुने व्यवस्था गरिएको छ। मुख्य न्यायाधिवक्ताले महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयसँग आपसी समन्वय गरी आफ्नो भूमिका निर्वाह गरिरहेको अवस्था छ। मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवाका अन्य शर्तसम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा १२ बमोजिम मुख्य न्यायाधिवक्ताले प्रत्येक आर्थिक वर्षभरि आफूले सम्पादन गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी प्रदेश प्रमुख समक्ष पेश गर्ने र त्यस्तो प्रतिवेदन मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय मार्फत प्रदेश सभामा पेश हुने व्यवस्था छ। उक्त प्रतिवेदनमा अन्य कुराको अतिरिक्त मुख्य न्यायाधिवक्ताले वर्ष भरिमा संवैधानिक एवं कानूनी विषयमा दिएको राय सल्लाहको संक्षिप्त विवरण सहितको संख्या, प्रदेश सरकार पक्ष/विपक्ष भई चलेको मुद्दा सम्बन्धी विवरण, प्रदेश सरकार पक्ष वा विपक्ष भई दायर भएका मुद्दा मामिलामा प्रतिरक्षा गरेको विवरण, सरकार वादी भई चल्ने मुद्दामा भविष्यमा गरिनुपर्ने सुधार तथा आफ्नो मातहतका कार्यालयको भौतिक स्थिति, कार्यबोझ, काम कारबाहीको वास्तविक स्थिति तथा सिफारीस र सुझावहरू समेत उल्लेख गरी यो आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको छ।

१.२ मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार:

नेपालको संविधानको धारा १६० को उपधारा (५) मा मुख्य न्यायाधिवक्ता प्रदेश सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकार हुनेछ र संवैधानिक एवं कानूनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकिदिएको अन्य अधिकारीलाई राय सल्लाह दिनु मुख्य न्यायाधिवक्ताको कर्तव्य हुने। सोही धाराको उपधारा (६) मा मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाका अन्य शर्त प्रदेश कानून बमोजिम हुने व्यवस्था अनुरुप १ नं. प्रदेश सभाले मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धी ऐन, २०७५ जारी गरी सकेको छ।

CamScanner

क. मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार नेपालको संविधानको धारा १६० र १ नं. प्रदेश सभाले बनाएको मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाको अन्य शर्त सम्बन्धी ऐन २०७५ अनुसार देहाय बमोजिम रहेको छ।

१ प्रदेश सरकार पक्ष र विपक्ष भएको वा प्रदेश सरकारको हक, हित वा सरोकार रहेको, संविधान वा कानूनको व्याख्या सम्बन्धी कुनै जटिल संवैधानिक वा कानूनी प्रश्न समावेश भएको वा सम्बन्धित प्रदेशको सन्दर्भमा सार्वजनिक महत्व वा सार्वजनिक सरोकारको विचाराधिन मुद्दामा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारको तर्फबाट अदालत वा न्यायिक निकायमा उपस्थित भई प्रतिरक्षा गर्ने गराउने,

२ प्रदेश सरकार र मातहतका निकायहरूका नाममा अदालतबाट भएका आदेश वा फैसला प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न/गराउन प्रदेशको मन्त्रालय, सचिवालय, विभाग वा कार्यालयलाई पत्राचार गरी कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने गराउने,

३ प्रचलित प्रदेश कानूनको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै कठिनाई आइपरेमा वा प्रदेशको कार्य क्षेत्रको कुनै विषयमा तत्काल कानून बनाउनु पर्ने वा भैरहेको कानुन संसोधन गर्न वा बनिरहेको कानून लागु गर्नु पर्ने देखिएमा कारण खुलाई प्रदेश सरकार समक्ष राय सुझाव पेश गर्ने,

४ प्रदेश सरकारका मन्त्रालय, सचिवालय र सो अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट अदालतमा प्रस्तुत हुने लिखित जवाफ लगायतका कानूनी लिखतहरूको स्तर कायम गर्न प्रदेश कार्यालयहरू बीच आवश्यक समन्वय गर्ने,

५. प्रदेश भित्रका हिरासत तथा थुनुवा कक्षको अनुगमन र निरीक्षण गरी थुनुवाहरू उपर मानवोचित व्यवहार नभएको भए मानवोचित व्यवहार गर्न सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने।

६. प्रदेश सरकारलाई सरोकार पर्ने कुनै मुद्दामा बहस पैरवी वा प्रतिरक्षाको लागि सम्बन्धित अधिकारीले अनुरोध गरेमा मुख्य न्यायाधिवक्ता आफैले प्रतिनिधित्व गर्न वा अन्य न्यायाधिवक्तालाई प्रतिनिधित्व गराई खटाउन सक्नेछ।

७. कुनै अदालत वा अर्धन्यायिक निकायबाट भएको निर्णय वा आदेशबाट प्रदेश सरकारको हकहित वा सार्वजनिक हितमा असर पर्ने रहेछ र त्यस्तो निर्णय वा आदेश विरुद्ध मुद्दा दायर गर्न, पुनरावेदन गर्न वा पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिन वा अन्य कुनै कानूनी उपचार प्राप्त गर्न कानून बमोजिम कुनै अधिकारी तोकिएको रहेनछ भने मुख्य न्यायाधिवक्ता वा निजले तोकेको अन्य न्यायाधिवक्ताले त्यस्तो निर्णय वा आदेश विरुद्ध कानून बमोजिम सम्बन्धित निकायमा मुद्दा दायर गर्न, पुनरावेदन गर्न वा पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिन सक्नेछ।

८. प्रदेश कानून बमोजिम स्थापित संस्था वा निकायले गरेको कुनै निर्णय वा काम कारबाहीबाट प्रदेश सरकारको हकहित प्रतिकुल भएको वा संविधान वा प्रचलित कानूनको उलङ्घन वा सार्वजनिक हितविपरीत भएको छ भन्ने मुख्य न्यायाधिवक्तालाई लागेमा र त्यस्तो निर्णय वा काम कारबाही विरुद्ध उजूर गर्न कानूनले कुनै अधिकारी तोकिएको रहेनछ भने मुख्य न्यायाधिवक्ता आफैले वा निजले तोकेको अन्य न्यायाधिवक्ताले त्यस्तो निर्णय वा काम कारबाही विरुद्ध कानूनी उपचार प्राप्त गर्न सक्नेछ।

९. मुख्य न्यायाधिवक्तालाई प्रदेश सरकारको हकहित सरोकार रहेको विषयमा नेपालको जुनसुकै अदालत, न्यायिक निकाय, कार्यालय र पदाधिकारी समक्ष उपस्थित हुने अधिकार हुनेछ।

१०. मुख्य न्यायाधिवक्ताले प्रदेश सभा वा सोको कुनै समितिले गरेको आमन्त्रण बमोजिम त्यस्तो बैठकमा उपस्थित भई कानूनी प्रश्नको सम्बन्धमा राय व्यक्त गर्न सक्नेछ।

११. कुनै गम्भीर वा सार्वजनिक महत्वको वा प्रदेश सरकारलाई सरोकार पर्ने कुनै मुद्दामा तोकिएको न्यायाधिवक्ताको

CamScanner

अतिरिक्त अन्य न्यायाधिवक्ता वा अन्य कानून व्यवसायी खटाई मुद्दा दायर गर्न, अभियोजन एवं बहस पैरवी गर्नु आवश्यक छ भन्ने लागेमा सो बमोजिम गर्न कुनै न्यायाधिवक्तालाई खटाउन सक्नेछ।

१२. मुख्य न्यायाधिवक्ताले आफूलाई प्राप्त अधिकारहरू मध्ये केही अधिकार मातहतका अन्य न्यायाधिवक्तालाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

१.३ कार्यालयको स्थापना र व्यवस्थापन

मुख्य न्यायाधिवक्ताको नियुक्ति भए पश्चात् महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट प्रारम्भिक ओ.एन.एम. गरी सो बमोजिम नियुक्त कर्मचारीहरूबाट कार्यालय सञ्चालनमा रहेको छ। मिति २०७५ साल असार २८ गतेदेखि विराटनगर स्थित हुलाक निर्देशनालयको दोस्रो तलामा रहेका ७ वटा कोठाहरू कार्यालयले प्रयोग गर्दै आइरहेको छ। आ. व. २०७५/७६ र २०७६/०७७ मा बजेटको परिधिभित्र रहेर कार्यालयलाई अत्यावश्यक सवारी साधन, फर्निचर तथा मेसिनरी उपकरणहरू खरिद गर्ने कार्यहरू सम्पन्न गरिएको छ।

स्थापनाकालमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयवाट गरिएको सङ्गठनात्मक सर्भेक्षण बमोजिम कार्यालय स्थापना भएको र हाल प्रदेश सरकारले प्रदेश भित्रका संरचनाहरूको सङ्गठनात्मक सर्भेक्षण गरिरहेको सन्दर्भमा यस मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको पनि समयानुकुल बनाउने कार्य प्रारम्भ गरेको अवस्था छ।

१.४ सङ्गठनात्मक स्वरुप

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मुख्यमन्त्रीको कार्यालयबाट खटाइएका कर्मचारीहरू र करारमा नियुक्त कर्मचारीहरूबाट सञ्चालनमा रहेको यस मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको सङ्गठनात्मक संरचना तपशिल बमोजिम रहेको छ।

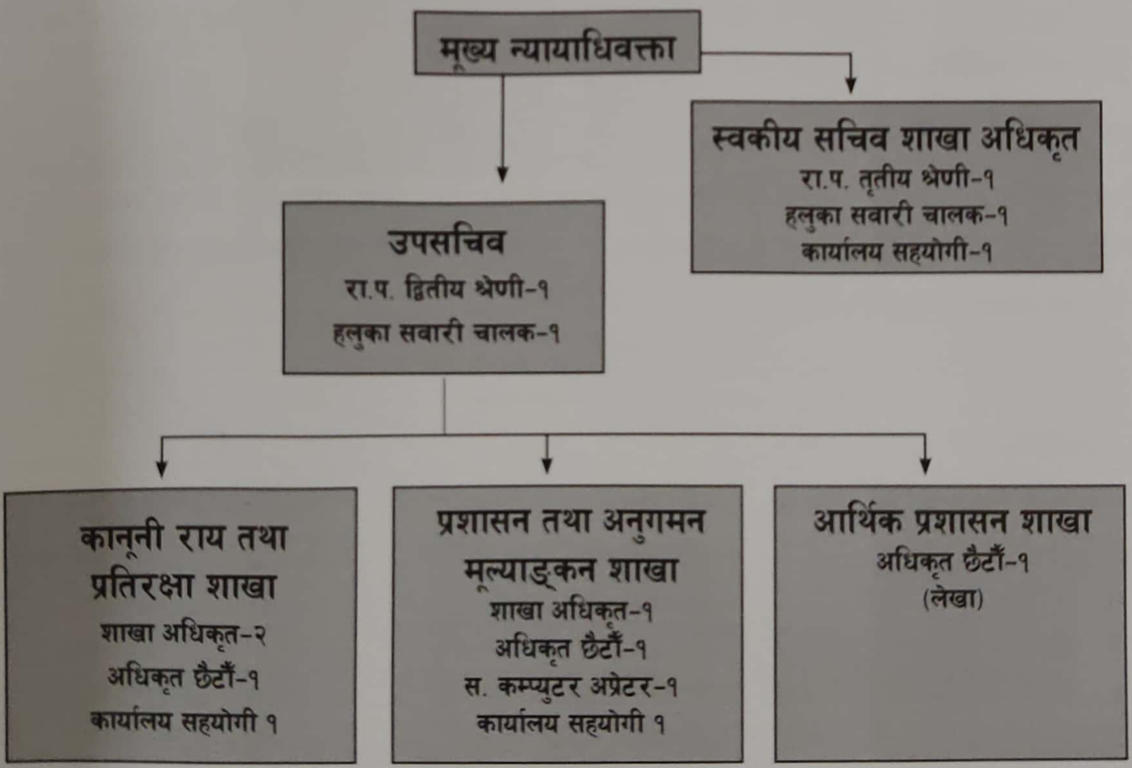

CamScanner

१.५ कार्यालयका शाखाहरू :

क) कानुनी राय तथा प्रतिरक्षा शाखा

यस शाखाले संवैधानिक एवम् कानूनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकिदिएको अधिकारीलाई राय सल्लाह प्रदान गर्ने, प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकार अन्तरगतका कार्यालयलाई विपक्षी बनाएका रिट निवेदन एवम् मुद्दाहरूका सम्बन्धमा प्राप्त लिखित जवाफको ढाँचा र विषय मिले नमिलेको रूजु गरी सम्बन्धित निकायमा दर्ताका लागि पठाउने, त्यस्ता रिट निवेदनमा प्रदेश सरकारका तर्फबाट बहस पैरवी र प्रतिरक्षा गर्ने एवम् मुद्दा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्दछ। मुद्दाका सम्बन्धित पक्षलाई अदालतबाट भएका महत्वपूर्ण आदेशहरू र फैसलाको जानकारी गराउने र फैसला भएका मुद्दाहरूको लगतकट्टा, मुद्दाको अद्यावधिक विवरण तयार पार्ने लगायतका कार्य गर्दछ।

ख) प्रशासन तथा अनुगमन मूल्याङ्कन शाखा

कार्यालयको आन्तरिक प्रशासन, दर्ता, चलानी, जिन्सी र पुस्तकालय व्यवस्थापन कार्यको जिम्मेवारी प्रशासन शाखालाई तोकिएको छ। यसका अतिरिक्त कार्यालयको जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने र मौजुदा जनशक्तिलाई तालिम तथा प्रशिक्षण दिने जिम्मेवारी पनि प्रशासन शाखालाई तोकिएको छ। यस शाखाले कार्यालयको नियमित कार्य सञ्चालन गर्नुका साथै कार्यालय परिसर सरसफाई गर्ने भौतिक संरचनाको रेखदेख गर्ने र आवश्यकता अनुसार मर्मत सम्भार गर्ने समेत गर्दछ।

ग) आर्थिक प्रशासन शाखा

वार्षिक कार्यक्रम तयार गर्ने, बजेट निकासा गर्ने, बिनियोजित बजेट शीर्षकमा नियमानुसार खर्च लेख्ने, तलब, भत्ता र अन्य स्रोत उपलब्ध गराउन आवश्यक कागजात तयार गरी पेश गर्न, प्रदेश आर्थिक मामिला मन्त्रालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रकको कार्यालय (प्र.ले.नि.का) बाट निर्देशन भए बमोजिम खर्च गर्ने र लेखा परिक्षण गराउने लगायतका जिम्मेवारी आर्थिक प्रशासन शाखालाई तोकिएको छ।

घ) मुख्य न्यायाधिवक्ताको सचिवालय

मुख्य न्यायाधिवक्ता समक्ष पेश हुने फायल कागजातहरू निकासाका लागि पेश गर्ने र भएका आदेश कार्यान्वयनका लागि पठाउने, भेटघाट र फोन सम्पर्क व्यवस्थापन गर्ने लगायतका जिम्मेवारी सचिवालयलाई तोकिएको छ।

CamScanner

१.६ मुख्य न्यायाधिवक्ता कार्यालयको प्रस्तावित सङ्गठनात्मक संरचना

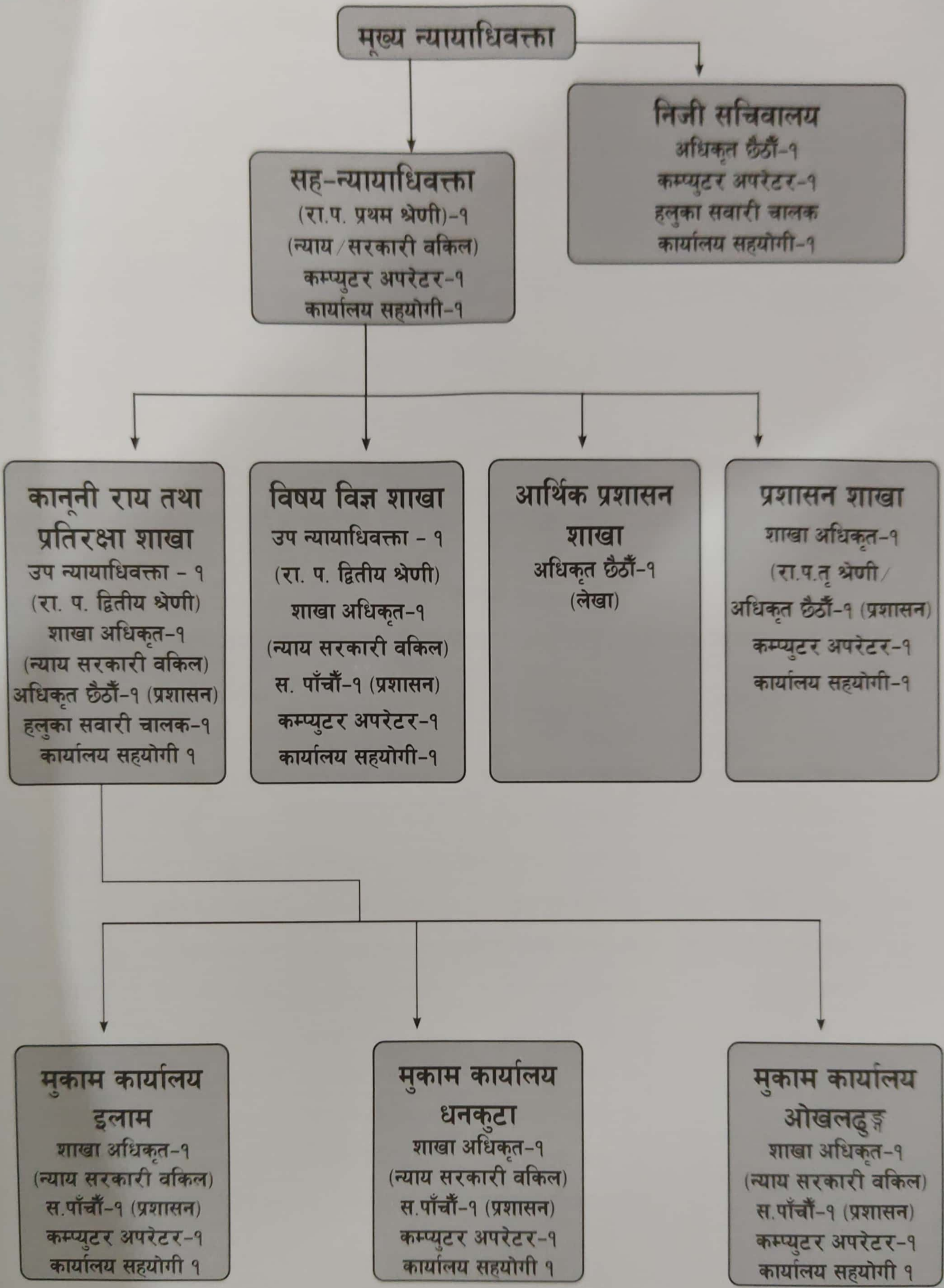

१.७ कार्यालयमा रहने पदाधिकारी र कर्मचारीहरूको शुरु दरबन्दी

तालिका नं. १

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको शुरु दरबन्दी विवरण

क्र.सं.	पद	श्रेणी	सेवा	समूह/उपसमूह	कूल दरबन्दी	कैफियत
१.	मूख्य न्यायाधिवक्ता				१	
२.	उप-न्यायाधिवक्ता	रा.प. द्वितीय	न्याय	सरकारी वकिल	१	
३.	शाखा अधिकृत	रा.प. तृतीय	न्याय	सरकारी वकिल	३	
४.	नायव सुब्बा	रा.प्र. अ.प्र.	प्रशासन	प्रशासन	२	
५.	लेखापाल	रा.प्र. अ.प्र.	प्रशासन	लेखा	१	
६.	क. अपरेटर	स.क. अ.प्रा.	विविध		१	
७.	ह.स.चा.	श्रेणी विहीन	इन्जि	मे./जे.मे.	२	
८.	का.स.	श्रेणी विहीन	प्रशासन	सा.प्र.	२	
जम्मा					१३	

तालिका नं. २

१.८ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा हाल कार्यरत पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको नामावली विवरण।

क्र.सं.	पद	नामथर	सम्पर्क नं.	हाजिर भएको मिति	कैफियत
१.	मूख्य न्यायाधिवक्ता	श्री चूडामणि आचार्य	९८५२०२०९६०	२०७४/१२	
२.	उपसचिव	श्री कृष्णबदु भण्डारी	९८५२०७०६२८	२०७७/१२/०२	
३.	शाखा अधिकृत	श्री नारायणप्रसाद दाहाल	९८४२८३७२०९	२०७७/०४/२८	
४.	अधिकृत छैठौं (प्रशासन)	श्री राजकुमार राई	९८४२०७७०२५	२०७६/०१/०४	
५.	अधिकृत छेठौं (लेखा)	श्री लक्ष्मी घिमिरे पोखरेल	९८४२१२७२८६	२०७५/१२/२०	
६.	स्वकीय सचिव	श्री हरिकुमार पोखरेल	९८५२०२८१५८	२०७६/०८/१२	करार
७.	स.क.अ.	श्री गंगा खतिवडा	९८४२९६८६६०	२०७५/०५/०१	करार
८.	ह.स.चा.	श्री संजीवकुमार कटुवाल	९८६४३९८४९५	२०७५/०१/०२	करार
९.	ह.स.चा.	श्री गोविन लिम्बू	९८६०९८२२९४	२०७६	करार
१०.	का.स.	श्री चन्द्र दाहाल	९८६२०३५७२७	२०७५/०७/१४	करार
११.	का.स	श्री सरस्वती राजवंशी	९८१०४६६५६४	२०७५/०४/१६	करार

CamScanner

१.९ कार्यालय भवन तथा भौतिक स्रोत साधनको वर्तमान अवस्था

सङ्गठनको लक्ष्य अनुरुप प्रभावकारी कार्य सम्पादनको लागि कार्यालय भवन, आवास, फर्निचर, कार्यालय सञ्चालन सम्बन्धी सामग्रीहरू लगायतका भौतिक साधन र पूर्वाधारहरूको साथै सुरक्षा संयन्त्रहरूक्को समुचित व्यवस्थापन अपरिहार्य हुन्छ। कार्यालयको भवन निर्माण नभएको र अपर्याप्त भएको कारणले २०७५/३/२८ गते क्षेत्रिय हुलाक कार्यालय रहेको दोस्रो तलामा स्थानान्तरण भई मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय सञ्चालनमा रहेको छ। कार्यालयमा आवश्यक फर्निचर, मेशिनरी औजार, सवारी-साधन खरिद गरी व्यवस्थापन गरिएको छ।

क) सवारी साधनको विवरण।

सि. नं.	सवारी साधन नं.	सवारी साधनको नाम	खरिद मिति	लट नं.	मूल्य	कैफियत
१.	को. १ भ ५७९	Safari Storme Vx	२०७५/०६/०५		६८,४३,०००	
२.	०१-००१ भ ७०५	Venues Sp	२०७६/०८/०१		३६,९०,०००	
३.	०२-००१ ब २९४३	Honda Deo A3 110cc	२०७७/०३/१६		२,०२,०००	
४.	को. १ ब १८८४	Honda CB shine Motorcycle 125cc	२०७५/०६/२९		२,०९,९००	
५.	को.१ ब १८८५	Honda Deo A3 110cc	२०७५/०६/३०		१,९५,९००	
६.	०२-००१ ब २६८२	Pulsar 150cc	२०७५/०८/०३		२,६२,२००	

क) जिन्सी सामानहरूको विवरण

सि. नं.	जिन्सी	जिन्सी वर्गिकरण संकेत नं.	जिन्सी सामानको नाम	मौज्दात बाँकी				कैफियत
				एकाइ	परिमाण	दर	जम्मा मूल्य रु.	
१	१		अफिस टेबुल	१	१२		३,९०,६८५	
२	२		घुम्ने कुर्सी	१	११		२,३१,९४२	
३	३		टि टेबुल	१	१३		१,८२,७८०	
४	४		सोफा	१	७		३,३५,४९७	
५	५		कम्प्युटर	१	७		५,३६,९४६	
६	६		ल्यापटप	१	६		५,२६,०५४	
७	७		प्रिन्टर	१	५		१,३१,३००	
८	८		प्रोजेक्टर	१	१		६०,५००	
९	९		दराज	१	१२		१,९२,८३९	
१०	१०		बुककेश	१	६		१,०२,९८५	
११	११		कम्प्युटर टेबुल	१	५		४२,६०१	
१२	१२		फिक्स चेयर	१	९		४०,८६६	
१३	१३		यू.पि.एस.	१	६		१,२३,३९८	
१४	१४		ट्याब	१	१		८,६००	
१५	१५		ग्यास सेट	१	२		१०,८०५	

सि. नं.	जिन्सी	जिन्सी वर्गीकरण संकेत नं.	जिन्सी सामानको नाम	मौज्दात बाँकी				कैफियत
				एकाइ	परिमाण	दर	जम्मा मूल्य रु.	
१६	१६		कोट स्टेण्ड	१	६		१६,९५०	
१७	१७		ब्याट्री	१	२		६८,३४९	
१८	२१		पंखा	१	६		२२,०४५	
१९	२२		साइकल	१	६		८५,४००	
२०	२३		ए.सी.	१	२		१,६२,५७६	
२१	२४		स्टेबलाइजर	१	३		४१,९५१	
२२	२५		फ्रिज	१	२		७०,०६०	
२३	२६		वाटर डिस्पेन्सर	१	१		१४,२३८	
२४	२७		हिटर	१	४		११,९३२	
२५	२८		भ्याकुम क्लिनर	१	१		८,५४२	
२६	२९		पलङ	१	२		३९,२३८	
२७	३०		क्यामरा	१	१		१,२०,२३२	
२८	३१		मेट्रेस	१	१		१०,१७०	
२९	३२		मोबाइल	१	१		३४,८९९	
३०	३३		फोटोकपी मेसिन	१	१		९७,१८०	
३१	३४		गाडीको क्यामरा	१	२		२२,६००	
३२	३५		सि.सि. क्यामरा	१	१		१,४६,८७७	

१.१० मूख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको बजेट विवरण

मूख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको लागि आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ का लागि विनियोजन गरिएको रकम र खर्च विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

सि.नं.	वजेट उपशिर्षक	वजेट विनियोजन	निकासा	खर्च	खर्च नभएको
	मूख्य क्रियाकलाप : मूख्य न्यायाधिवक्ता पारिश्रमिक र सुविधा खर्चहरु, मूख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा कार्यरत राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुको पारिश्रमिक र कार्यालय सञ्चालन खर्चहरु				
१	२६०००११३ (चालु प्रशासनिक खर्च)	१,७७,२८,०००/-	१,०७,९१,०८२/-	१,०७,९१,०८२/-	६९,३६,९१८/-
	कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा भएको खर्चहरु :				
	१२१,६०,००,११४ (पूँजीगत खर्च)	८,५०,०००/-			८,५०,०००/-

CamScanner

परिच्छेद-२

सम्पादित कार्यहरूको विवरण

२.१ सम्पादित कार्यहरूको संक्षिप्त विवरण

१. प्रदेश सरकार पक्ष भएका मुद्दाहरूमा यस मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट सर्वोच्च अदालत र उच्च अदालतका ईजलासहरूमा प्रदेश सरकारको तर्फबाट प्रतिरक्षा भईरहेको छ।

२. प्रदेश कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि प्रदेश सरकारको तर्फबाट गरिने कानूनी काम कारवाहीमा एकरुपता कायम गर्नका लागि मोरङ्ग, उदयपुर, इलाम, धनकुटा, तेह्रथुम जिल्लाहरुका नगरपालिका र गाँउ पालिकाका न्यायिक समितिहरु सित छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम र यस प्रदेश भित्रका मन्त्रालय र कार्यालयका कानून अधिकृतहरु सित प्रतिउत्तर पत्रका सम्बन्धमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ।

३. लिखित जवाफ र कानूनी प्रतिरक्षाका लागि आवश्यक दक्षता, सीप विकास सम्बन्धी अभिमुखिकरण समेत यस कार्यालयबाट हुने गरेको छ।

४. कानून निर्माणका कतिपय सन्दर्भमा प्रदेश सभा र समिति समक्ष उपस्थित भई मूख्य न्यायाधिवक्ताबाट आफ्नो राय व्यक्त गर्ने गरिएको छ।

५. प्रदेश भित्र मोरङ, धनकुटा, सुनसरी, झापा हिरासत कक्ष र कारागार अनुगमन गरी मानवोचित व्यवहार गर्न र भएका समस्या र समाधान खातिर अवलम्वन गर्न सकिने विषयमा सम्बन्धित पक्षको ध्यानाकर्षण गरिएको छ। साथै अत्याधिक चाप भएका कारागारका कैदीहरुलाई अन्य कारागारमा चलान गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीसँग समन्वय गरी कार्यान्वयन गरिएको।

६. प्रदेश कानूनको निर्माण पश्चात कार्यान्वयनमा देखिएका सवल र दुर्वल पक्षको अध्ययन गर्ने गरीएको छ।

२.२ संवैधानिक तथा कानूनी विषयमा दिएको राय सल्लाहहरू

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा संवैधानिक तथा कानूनी विषयमा दिएको राय सल्लाहको संख्या, मुद्दा तथा रिट निवेदनहरूमा वहस, पैरवी, प्रतिरक्षा एवं न्यायिक कार्यको सिलसिलामा सम्पादन गरिएका कार्यहरूको कार्यालयगत एक मुष्ठ लगत र फर्छ्यौटको विवरणलाई निम्न प्रकारले प्रस्तुत गरिएको छ। मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय स्थापना भए देखि यस आर्थिक वर्षमा संवैधानिक तथा कानूनी विषयमा लिखित तथा मौखिक राय माग हुने गरेको छ। राय माग भएकोमा सबै राय माग गर्ने प्रदेश सरकारका निकायहरूलाई कानूनी राय तथा कानूनी परामर्श प्रदान गरिएको छ।

२.३. प्रदेश सरकार प्रत्यर्थी भई दायर भएका मुद्दाहरुको विवरण

आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा प्रदेश सरकार प्रत्यर्थी भई दायर भई फछ्र्यौट भएका र हाल चालु रहेका मुद्दाहरुको विवरण यस प्रकार छ :

क्र.सं.	विवरण	मुद्दा संख्या	कैफियत
१.	गत सालको अ.ल्या. मुद्दाहरू	४८	
२.	यस वर्ष दर्ता भएका मुद्दाहरू	४५	
३.	यस वर्ष फर्छौट भएका मुद्दाहरू	३५	
४.	यस वर्ष बाँकी रहका मुद्दाहरू	५८	

२.४ २०७७/०७८को मुद्दाहरूको छोटकरी विवरण

(क) फैसला भई बाँकी रहेका मुद्दाहरू

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्दाको विषयवस्तु
१	075-wo-0696 उत्प्रेषण परमादेश		मालपोत कार्यालय झापा समेत	भक्तराज भारती विर्तामोड-५, झापा	सर्वोच्च अदालत	प्रस्तुत हदबन्दी सम्बन्धि मुद्दामा अन्तिम किनारा नलागेसम्म विपक्ष मध्ये गिरी बन्धु टिस्टेट प्रा.लि.ले बिक्री वितरण, सट्टापट्टा वा प्लटिङ वा सो जग्गामा अन्य व्यवसाय सञ्चालन गर्ने कार्य नगर्नु नगराउनु, सो गर्नका लागि कुनै पनि किसिमको सहमति स्विकृती नदिनु नदिलाउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा अन्तरिम आदेश समेत गरी पाउँ भन्ने माग दावी ।
२	075-wo-694 075-wo-695 उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	२०७५/१२/११	दमक नगरपालिका गौरादह नगरपालिका	इन्द्र बहादुर बस्नेत समेत	सर्वोच्च अदालत	प्रस्तुत विषयमा हाम्रो जग्गा चाइना नेपाल फ्रेण्डसिप इण्डिष्ट्रयल पार्कमा परेको भनी विपक्षीहरूले प्रकाशन गरेको मिति २०७५/८/१८ गतेको सूचना कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा अन्तरिम आदेश समेत जारी गरी पाउँ भन्ने माग निवेदन ।
३	075-wo-939 उत्प्रेषण परमादेश, प्रतिषेध	२०७५/०१/५	सामाजिक विकास मन्त्रालय प्रदेश नं. १ विराटनगर	चन्द्र साउत	सर्वोच्च अदालत	मिति २०७५/१०/२३ र मिति २०७५/११/०८ गतेको सम्झौता, सूचनाहरू तथा अन्तरवार्ता सम्बन्धि सूचनाहरू मार्फत् छोटो अवधिको तालिम दिने गरी कुनैपनि कामकार्वाही नगर्नु नगराउनु भन्ने माग निवेदन ।
४	075-wo-1269	२०७६/०३/३१	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर	शैलेन्द्र प्रसाद हरिजन	सर्वोच्च अदालत	शैलेन्द्र प्रसाद हरीजनको माग निबेदन
५	075-wo-1293 उत्प्रेषण परमादेश	२०७६/०२/०४	१ नं प्रदेश प्रहरी कार्यालय	गोपाल रम्तेल	सर्वोच्च अदालत	भविष्यमा सरकारी सेवाको लागि अयोग्य नठहरिने गरी प्रहरी जवान पदबाट बर्खास्त गरेको हुँदा कारण देखाउ आदेश र मलाई बर्खास्त हुने गरी गरिएको निर्णयलाई उत्प्रेषण आदेश मार्फत् बदर गरी पाउँ भन्ने माग ।
६	075-wo-1372 उत्प्रेषण	२०७६/०४/२१	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, प्रदेश नं. १	अ. विष्णु प्रसाद तिमिल्सिना	सर्वोच्च अदालत	प्रस्तुत रीट निवेदनको अन्तिम आदेश नभएसम्म मिति २०७६/०३/२ मा प्रकाशित राजपत्रको आदेश कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेशको माग ।

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्दाको विषयवस्तु
७	**075-wo-0045** उत्प्रेषण		मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, प्रदेश नं. १	अष्ट बहादुर श्रेष्ठ	सर्वोच्च अदालत	सचिवस्तरको मिति २०७६/०३/३० को निर्णयले हामीलाई पाँचौ तहको पदमा समायोजन गर्ने निर्णय लगाएत, हामीलाई प्रतिकुल असरगर्ने गरी भएको यावत निर्णय एवं काम कारवाही समेत सम्पूर्णलाई उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी पाउँ भन्ने माग दावी।
८	**076-wo-0079** उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	०५/०४/२०७६ ०५/०८/२०७६	भेटेनरी तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र धनकुटा, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय समेत	श्याम कुमार सुब्बा	सर्वोच्च अदालत	समायोजनको लागि ५ वर्ष पुगेपछि मात्र रा.प्र.अन. प्रथमबाट अधिकृतस्तर छैंठौमा समायोजन हुनुपर्नेमा ४ वर्ष १० महिना मै अधिकृतस्तर छैंठौमा समायोजन गर्ने निर्णय र पत्रहरू बदर गरी पाउँ भन्ने माग निवेदन।
९	**076-wo-0056** उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	०५/०५/२०७६	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन इलाम प्रदेश नं. १	प्रयास्मा ज्ञवाली	सर्वोच्च अदालत	श्री सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय ताहाचल काठमाण्डौले मिति २०७६/०३/२२ गते १ वर्षको लागि कालो सूचीमा राख्ने निर्णयले हामीलाई अपुरनिय क्षति भएकोले जे-जस्तो अवस्थामा छ कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेश समेत जारी गरी पाउँ भन्ने माग निवेदन।
१०	**076-wo-0124** उत्प्रेषण		मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, प्रदेश नं. १	बेनु प्रसाद प्रसाईं	सर्वोच्च अदालत	नेपाल सरकार मन्त्री परिषद् र कृषि तथा पशुपन्छी बिकास मन्त्रालयले मलाई प्रदेशको पदमा समायोजन गर्ने निर्णयहरू बदर गरी संघकै निजामती सेवामा समायोजन गर्नु गराउनु भनी परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने माग।
११	**074-wo-0847** उत्प्रेषण परमादेश	०३/०८/२०७५	प्रदेश सभा सचिवालय	अच्युत खरेल	सर्वोच्च अदालत	प्रदेश सभाका सभामुख र उपसभामुख फरक फरक दल तथा फरक फरक लिङ्गको हुनुपर्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेतापनि नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (ने.क.पा.) का प्रतिनिधिहरु प्रदेश सभाका सभामुख र उपसभामुख दुवै पदमा एउटै दलको रहदा नेपालको संविधानको धारा १८२ (२) को संवैधानिक व्यवस्था विपरित भएकोले प्रदेश सभाको सभामुख र उपसभामुख पदमा भएको नियुक्ति बदर गरी अविलम्ब सभामुख र उपसभामुख फरक दल र लिङ्गको हुनेगरी निर्वाचन प्रक्रिया शुरू गर्न उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने माग दावी।

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्दाको विषयवस्तु
१२	**076-wo-1263** परमादेश समेत	२०७६/०६/	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, प्रदेश नं. १ विराटनगर, उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	अमिता गौतम पौडेल	सर्वोच्च अदालत	विश्वको सर्वोच्च शिखर सगरमाथा पर्वतारोहनका क्रममा फ्याकिएको फोहोरहरूको व्यवस्थापन प्रभावकारी हुन नसकेकोले प्रचलित कानूनलाई संशोधन तथा नयाँ ऐन ल्याएर प्रभावकारी बनाऊ आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने माग।
१३	**076-wo-0259** उत्प्रेषण परमादेश प्रतिषेध	०८/०५/२०७६	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रि परिषद्को कार्यालय+आन्तरिक मामिला	सादर सिंह लिङ्देन लिम्बु	सर्वोच्च अदालत	किराँत धर्म संस्कृतिसँग जोडिएको सामाजिक साँस्कृतिक वा आर्थिक विकासको लागि विशेष, संरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्र र साँस्कृतिक तथा धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्र घोषणा गर्न आदेश गरी पाउँ भन्ने माग दावी।
१४	**076-wo-0206** उत्प्रेषण	०८/०५/२०७६	मख्य मन्त्री तथा मन्त्री परिषदको कार्यालय	रेवती पोखरेल	सर्वोच्च अदालत	मलाई जिल्ला अस्पताल रंगेली मोरङ्गबाट स्वास्थ्य कार्यालय तेह्रथुम समायोजन पदस्थापन गरेको कार्य कानून विपरित भएको हुँदा बदर गरी कानून बमोजिम गर्नु भनी परमादेशको आदेश जारि गरी पाउँ भन्ने माग दावी।
१५	**076-wo-060** उत्प्रेषण	०८/०५/२०७६	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्री परिषदको कार्यालय	दिपक पौडेल	सर्वोच्च अदालत	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले हामीलाई ४९ जिल्लाका स्थानीय तहमा मात्र समायोजन गर्ने सम्बन्धि मिति २०७६/०१/१५ को प्रस्ताव, मन्त्रि परिषद्को मिति २०७६/०२/१३ को निर्णय, समायोजन पत्र आदि समेतलाई बदर गरी ७७ जिल्ला कै स्थानीय तहमा समायोजन गरी पाउँ भन्ने माग।
१६	**076-wo-0171** उत्प्रेषण	०८/०५/२०७६	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्री परिषदको कार्यालय, आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	विजय कुमार भट्टराई	सर्वोच्च अदालत	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले हामीलाई ४९ जिल्लाका स्थानीय तहमा मात्र समायोजन गर्ने सम्बन्धि मिति २०७६/०१/१५ को प्रस्ताव, मन्त्रि परिषद्को मिति २०७६/०२/१३ को निर्णय, समायोजन पत्र आदि समेतलाई बदर गरी ७७ जिल्ला कै स्थानीय तहमा समायोजन गरी पाउँ भन्ने माग।

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्धाको विषयवस्तु
१७	**076-wo-0062** उत्प्रेषण	०७६/०८/२४	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्री परिषदको कार्यालय, आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	प्रेम कुमार श्रेष्ठ	सर्वोच्च अदालत	मेरो नाममा भएको जग्गा गैर सरकारी संघ संस्थाको जग्गा बिक्री सम्बन्धमा भन्ने पत्रका आधारमा मालपोत कार्यालय खाँदबारीमा रोक्का रहेको जग्गा कानुन विपरित भएको हुँदा रोक्का बदरका लागि उपयुक्त आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने माग।
१८	**076-wo-0326** उत्प्रेषण	०७६/०८/२४	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्री परिषदको कार्यालय, प्रदेश १, विराटनगर	प्रफुल्ल कुमार मिश्र	सर्वोच्च अदालत	कर्मचारी समायोजन गर्दा सम्भव भएसम्म पति पत्नीलाई एकै जिल्लामा पर्ने गरी समायोजन गरिनु पर्नेमा सेवाकालको उत्तरार्धमा पती पत्नी बीचमा प्रदेश नै फरक पारी समायोजन गरिएको हुँदा उक्त निर्णय बदर गरी रौतहट जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला अन्तरगतको कार्यालयमा समोजन गरी पाउँ भन्ने माग।
१९	**076-wo-0152** निषेधाज्ञायुक्त परमादेश	०९/११/२०७६	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर	राजेन्द्र मुसहर	उच्च अदालत	व्यक्तिको जग्गा, घर, विद्यालय आदिको क्षतिपूर्ति नदिई जनप्रतिनिधिहरूले पदको चरम दुरूपयोग गरी घर भत्काउने, जग्गामा बाटो निर्माण गर्ने कार्य गरेको हुँदा उक्त कार्य नगर्न, नगराउनु भनी आदेश गरी पाउँ भन्ने माग।
२०	**076-wo-0429/0430** निषेधाज्ञायुक्त परमादेश	१०/१३/२०७६	निर्देशनालय पूर्वाधार विकास कार्यालय, गाईघाट	अच्युत राज पाण्डे	सर्वोच्च अदालत	अच्युतराज पाण्डेको माग निबेदन।
२१	**075-dp-0172** हक कायम दर्ता		जिल्ला वन कार्यालय, झापा	शुभद्रादेवी मैनाली	इलाम इजलास	रैति.नं १७ मा दर्ता रहेको साविक दर्तावाला रैतीले २०१८ सालदेखि पोत नबुझाई सरकारी पोत मौजाका जिम्मेदारी तालुकी नै रहेको जग्गा हक कायम गरी दर्ता गरी पाउँ भन्ने माग।
२२	**076-wo-0667** उत्प्रेषण	१०/२०/२०७६	यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय पूर्वाधार विकास कार्यालय, गाईघाट	सुलभ खनाल	सर्वोच्च अदालत	उच्च अदालत पाटनबाट गैर कानुनी र अन्यायपूर्ण कार्यलाई नजर अन्दाज गरी मिति २०७६/०४/१६ मा अन्तरिम आदेश जारी गर्न उपयुक्त नदेखिएको भनी गरेको आदेश बदर गरी अन्य काम यथास्थितिमा राख्नु अगी नबढाउनु भनी आदेश गरी पाउँ भन्ने माग।

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्दाको विषयवस्तु
२३	**076-wo-0668** उत्प्रेषण	१०/२०/२०७६	यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय पूर्वाधार विकास कार्यालय, गाईघाट	सुलभ खनाल	सर्वोच्च अदालत	उच्च अदालत पाटनबाट गैर कानुनी र अन्यायपूर्ण कार्यलाई नजर अन्दाज गरी मिति २०७६/०४/१६ मा अन्तरिम आदेश जारी गर्न उपयुक्त नदेखिएको भनी गरेको आदेश बदर गरी अन्य काम यथास्थितिमा राख्नु अगी नबढाउनु भनी आदेश गरी पाउँ भन्ने माग ।
२४	**076-wo-0256** उत्प्रेषणयुक्त क्तपरमादेश		जलस्रोत तथा सिंचाइ डिभिजन मोरङ्ग	राजकुमार केवट	उच्च अदालत	मैले बोलपत्र भर्दा न्यूनतम जमानत वापत बैंक ग्यारेन्टी दिएको रकम ३ दिनभित्र जफत गरी जलस्रोत तथा सिँचाई विकास डिभिजन मोरङ्गको नाममा चेक बनाई पठाउनु भन्ने उक्त कार्यालयको गैरकानुनी कार्य बदर गरी पाउँ भन्ने माग निवेदन ।
२५	**076-wo-1058** उत्प्रेषण		भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर	तेज कुमार कुरुम्बाङ	उच्च आदालत	९० दिन भित्रमा साध सधियारको मन्जुरी लिई उधोग संचालन गर्ने वा नियमानुसार ठाउसारी गर्नेवा लगत कट्टा गराउनु अन्यथा कानून अनुसार कारबाही भै जानेछ भनी मलाई लेखिएको पत्र गैर कानूनी भएको हुदा बदर गरी पाउ भन्ने मा दाबी ।
२६	**076-wo-0171/451** निषेधाज्ञायुक्त परमादेश	१०/०८/२०७६	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय प्रदेश नं.१, विराटनगर	सीतादेवी तेली	उच्च अदालत	व्यक्तिको जग्गा, घर, विद्यालय आदिको क्षतिपूर्ति नदिई जनप्रतिनिधिहरूले पदको चरम दुरूपयोग गरी घर भत्काउने, जग्गामा बाटो निर्माण गर्ने कार्य गरेको हुँदा उक्त कार्य नगर्न, नगराउनु भनी आदेश गरी पाउँ भन्ने माग ।
२७	**076-wo-543** उत्प्रेषण परमादेश	११/१३/२०७६	सामाजिक विकास मन्त्रालय, प्रदेश नं.१, विराटनगर	सुष्मा जोशी कर्मचार्य	सर्वोच्च अदालत	म सिनियर कर्मचारी हुँदाहुँदै म कार्यरत स्थानमा जुनियर कर्मचारीलाई समायोजन गर्ने मिति २०७६/०३/१ र २०७६/०५/१३ को निर्णय र पत्र बदर गरी सो सम्बन्धि थप कुनै कार्य नगर्नु नगराउनु र उल्लेखित निर्णय र पत्रको आधारमा रमाना दिई पठाउने कार्य नगर्नु नगराउनु भन्ने आदेश गरी पाउँ भन्ने माग ।
२८	076-wo-०२८५ उत्प्रेषण परमादेश	२०७७।४।१३	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, प्र.१	इन्द्रनारायण शाह	उच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी ।

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्दाको विषयवस्तु
२९	076-wo-००२० निषेधाज्ञायुक्त परमादेश	२०७७।४।१५	पूर्वाधार विकास कार्यालय, उदयपुर गाईघाट	प्रकाश चन्द्र तामाङ्ग	ओखलढुङ्गा इजलास	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३०	0-७६wo-८७८ उत्प्रेषण परमादेश	२०७७।६।५	मेची अंचल अस्पताल, भद्रपुर झापा मुख्यमन्त्रीको कार्यालय, प्र. १	शारदा देवी पोखरेल	सर्वोच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३१	0-७७wo-१०७२ उत्प्रेषण	२०७७।७।१८	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कायार्लय, प्र.नं. १, विराटनगर	गजेन्द्र ठाकुर	सर्वोच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३२	0-७७wo-०१८० उत्प्रेषण	२०७७।७।१८	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कायार्लय, प्र.नं. १, विराटनगर	विजय कुमार यादव	सर्वोच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३३	0-७७wo-००३९ उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	२०७७।७।१६	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कायार्लय, प्र.नं. १, विराटनगर	नेत्र प्रसाद थापा	उच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३४	07६-wo-०२७५ उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	२०७७।९।१	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, प्र. नं. १ विराटनगर	लालबाबु पासवान	उच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३५	07६-FJ-००७६ अदालतको अवहेलना	२०७७।९।१६	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, प्र. नं. १ विराटनगर	महेन्द्र बहादुर बस्नेत	उच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्दाको विषयवस्तु
३६	07६-wo-०८२१ उत्प्रेषण परमादेश	२०७७।९।१६	प्रदेश प्रमुखको कार्यालय, प्र. नं. १ विराटनगर	अ.प्रकाश मणि शर्मा	सर्वोच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३७	0-७७wo-०१२५ अधिकारपृच्छा उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	२०७७।९।२०	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, प्र. नं. १ विराटनगर	खेमचन्द्र सुवेदी	उच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३८	0-७७cp-१६५३ निषेधाज्ञा	२०७७।९।२४	पूर्वाधार विकास कार्यालय, मोरङ्ग	कमला प्रसाद साहु समेत	जिल्ला अदालत इनरुवा	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
३९	0-७७c3-००१६ अदालतको अवहेलना	२०७७।९।२४	पूर्वाधार विकास कार्यालय, मोरङ्ग	जितेन्द्र प्रसाद साहु	जिल्ला अदालत इनरुवा	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
४०	0-७७wo-०१४९ अधिकारपृच्छा उत्प्रेषण परमादेश	२०७७।१०।११	प्रदेश सभा सचिवालय प्रदेश नं. १ विराटनगर	सुभाष कुमार साह	उच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
४१	0-७७wo-०१८७/४३२ अधिकारपृच्छा उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	२०७७।१०।२०	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, प्रदेश नं. १	इन्द्र नारायण साह	उच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
४२	0-७७wo-००४५ उत्प्रेषण परमादेश प्रतिषेध	२०७७।११।२५	घरेलु तथा साना उद्योग भद्रपूर, झापा	नागरित लाल माझी	इलाम	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
४३	0-७७wo-००३२ निषेधाज्ञा परमादेश प्रतिषेध	२०७७।११।२८	डिभिजन वन कार्यालय, उदयपूर कटारी	सुदिप के. सी	ओखलढुङ्गा	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।
४४	0-७७wo-०८३४ उत्प्रेषण	२०७७।१२।०९	उद्योग,पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, प्र.१	प्रेमकला थापा	सर्वोच्च	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी।

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्दाको विषयवस्तु
४५	पुनरावेदन ०११ वढुवा निर्णय वदर	२०७७।१२।१७	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, प्रदेश नं. १ विराटनगर	राजेश दाहाल	प्रशासकिय अदालत काठमाण्डौं	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी ।
४६	0-७७wo-०२८० उत्प्रेषण परमादेश	२०७८।०१।०६	प्रदेश लोकसेवा आयोग प्रदेश नं. १ विराटनगर	शम्भु देव जोशी	उच्च अदालत	आदेश तथा निर्णय हुन बाँकी ।
४७	0-७७wo-०३११ परमादेश	२०७८।२।२७	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यलय, प्रदेश नं.१ विराटनगर	अ.मयुर अग्रवाल	उच्च अदालत	कोभिड-१९ सम्बन्धी
४८	0-७७wo-०३१० परमादेश	२०७८।२।२७	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यलय, प्रदेश नं.१ विराटनगर	अ . पेशल कुमार न्यौपाने	उच्च अदालत	कोभिड-१९ सम्बन्धी
४९	0-७७wo-०३१४ परमादेश	२०७८।२।२७	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यलय, प्रदेश नं.१ विराटनगर	अ . विनोद प्रसाद साइ	उच्च अदालत	कोभिड-१९ सम्बन्धी
५०	0-७७wo-०३१५ परमादेश	२०७८।२।२७	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यलय, प्रदेश नं.१ विराटनगर	विमल साइ	उच्च अदालत	कोभिड-१९ सम्बन्धी
५१	0-७७ FN-०२२५ अदालतको अपहेलना	२०७८।३।७	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यलय, प्रदेश नं.१ विराटनगर	अ . विनोद प्रसाद साह	उच्च अदालत	कोभिड-१९ सम्बन्धी

CamScanner

क्र.सं.	मुद्दा नं.	मिति	पक्ष	विपक्ष	अदालत	रिट निवेदन/मुद्दाको विषयवस्तु
५२	0-७७ FI-००६६ अदालतको अवहेलनामा कार्वाही गरी पाउँ	२०७८।३।७	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय प्र. नं. १ विराटनगर	अ . विनोद प्रसाद साह	उच्च अदालत	कोभिड-१९ सम्बन्धी
५३	0-७७wo-००५७ नं.१०० निषेधाज्ञा	२०७८।३।१०	सहरी विकास तथा भवन कार्यालय, इलाम	दिपक वुढाथोकी	इलाम इजलास	
५४	१०७ कोड 077-wo-००६४ कोड १०८ 0-७७wo-००६५ निषेधाज्ञा परमादेश	२०७८।३।२३	जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास कार्यालय भद्रपुर झापा	सफल खनाल डिल्लिराम खनाल	इलाम इजलास	
५५	0-७७wo-०३२३ निषेधाज्ञायुक्त परमादेश	२०७८।३।२७	पुर्वधार विकास कार्यालय, गाईघाट उदयपुर	प्रकाश चन्द्र तामाङ्ग	उच्च अदालत	
५६	0-७७wo-०३३२ परमादेश	२०७८।३।२८	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यलय, प्रदेश नं.१ विराटनगर समेत	प्रो . मिना चौधारी	उच्च अदालत	
५७	0-७७wo-०३२९ परमादेश		मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यलय, प्रदेश नं.१ विराटनगर	अ . विकास थापा	उच्च अदालत	कोभिड -१९ सम्वन्धी
५८	0-७७ FI-००६६ अदालतको अवहेलनामा कार्वाही गरी पाउँ	२०७८।३।७	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय प्र. नं. १ विराटनगर	अ . विनोद प्रसाद साह	उच्च अदालत	कोभिड-१९ सम्बन्धी

(ख) आ.ब. २०७७/७८ मा फैसला भएको मुद्दाहरू

क.सं.	मुद्दा नं.	दर्ता मिती	पक्ष/ लिखित जवाफ ल्याउने कार्यालय	निवेदक/विपक्षी	अदालत	संक्षिप्त विवरण
१	075-wo-0166 उत्प्रेषण		कोशी गाउँपालिका	बलराम यादव	उच्च अदालत	
२	075-wo-0052 निषेधाज्ञा, उत्प्रेषण समेत	२०७५/१२/२९	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	सकुल श्रेष्ठ	इलाम इजलास	
३	075-wo-0280 निषेधाज्ञायुक्त परमादेश	२०७६/०१/२२	संघीय खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना विराटनगर	डा. सन्तोष कुमार	उच्च अदालत, विराटनगर	
४	075-wo-0273 अधिकारपृच्छा, प्रतिषेध, उत्प्रेषण, परमादेश	२०७६/०१/२५	प्रदेशसभा मुख्य मन्त्रीको कार्यालय	सत्यनारायण मण्डल	उच्च अदालत, विराटनगर	
५	075-wo-0315 परमादेश	२०७५/०२/७ २०७६/०२/१५	उद्योग पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	अ.बिनोद कुमार तिमल्सिना	उच्च अदालत, विराटनगर	
६	075-wo-0318 निषेधाज्ञायुक्त परमादेश	२०७६/०२/१५	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	अ.बिनोद कुमार तिमल्सिना	उच्च अदालत, विराटनगर	
७	075-wo-0377 परमादेश	२०७५/०३/२० २०७६/०४/६	सामाजिक विकास मन्त्रालय/आर्थिक	कुलनाथ निङ्लेखु	उच्च अदालत, विराटनगर	
८	076-wo-0060 उत्प्रेषण	२०७६/०६/०९	प्रदेश नं. १, मुख्य मन्त्री तथा मन्त्री परिषदको कर्यालय, आ. सा	कुलनाथ निङ्लेखु	उच्च अदालत बिराटनगर	
९	076-wo-0051 परमादेश	०६/०८/२०७६	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	मिना श्रेष्ठ	उच्च अदालत	
१०	076-wo-0069 परमादेश	०६/०८/२०७६	भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	घनश्याम दाहाल	उच्च अदालत	
११	076-wo-0098 उत्प्रेषण परमादेश प्रतिषेध	०८/०४/२०७६	आर्थिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	श्याम बहादुर थापा	उच्च अदालत	
१२	076-wo-126/405 उत्प्रेषण	०९/०३/२०७६	घरेलु तथा साना उद्योग	खेम बहादुर बस्नेत	उच्च अदालत	
१३	076-wo0160/440	१०/०८/२०७६	प्रदेश सभा सचिवालय प्र १ विराटनगर	उपेन्द्र मुखिया	उच्च अदालत	
१४	076-wo-214/513 उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	११/१९/२०७६	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर	केशर कुमार बुढाथोकी	उच्च अदालत, विराटनगर	

क्र.सं.	मुद्दा नं.	दर्ता मिती	पक्ष/ लिखित जवाफ ल्याउने कार्यालय	निवेदक/विपक्षी	अदालत	[illegible]
१५	076-wo-0011 उत्प्रेषण परमादेश प्रतिषेध		भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय प्रदेश नं १, विराटनगर	अ. भोज कुमार बस्नेत	ओखलढुङ्गा इजलास	
१६	076-wo-0262 उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	२०७७/०३/१०	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर, मुख्य मन्त्रीको कार्यालय, जलस्रोत तथा सिंचाइ	हेराम मण्डल	उच्च अदालत	
१७	076-wo-0258 उत्प्रेषण	२०७७/०३/२४	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्री परिषदको कार्यालय, प्रदेश नं.१	सुमन चन्द्र कार्की	उच्च अदालत	
१८	076-wo-0255 उत्प्रेषण परमादेश	२०७७/०३/२५	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर	महेन्द्र बस्नेत	उच्च अदालत	
१९	076-wo-0056 अधिकारपृच्छा, प्रतिषेध समेत	२०७७/०३/१८	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, झापा	नागरित लाल माझी	इलाम इजलास	
२०	076-wo-००२० निषेधाज्ञायुक्त परमादे	२०७७।४।१५	पूर्वधार विकास कार्यालय, उदयपुर गाईघाट	प्रकाश चन्द्र तामाङ्ग	ओखलढुङ्गा इजलास	
२१	077-wo-००२६ उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	२०७७।५।२९	भौतिक पूर्वधार विकास मन्त्रालय, प्र.१, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, मुख्यमन्त्रीको कार्यालय, प्र. १	कुवेर प्रसाद रेग्मी	उच्च अदालत	
२२	077-wo-००१९ उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	२०७७।५।३१	सामाजिक विकास मन्त्रालय, प्रदेश नं.१ वि.	हरिनारायण चौधारी	उच्च अदालत	
२३	077-wo-००१६ उत्प्रेषण परमादेश	२०७७।६।२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय,प्र.१, सामाजिक विकास मन्त्रालय, प्र.१	निलिमा दाहाल	उच्च अदालत	
२४	077-wo-०००२ उत्प्रेषण परमादेश प्रतिषेध	२०७७।६।८	यातायात पुर्वाधार निर्देशनालय, पुर्वाधार विकास कार्यालय, गाईघाट	योगराज खत्री	ओखलढुङ्गा इजलास	

CamScanner

क्र.सं.	मुद्दा नं.	दर्ता मिती	पक्ष/ लिखित जवाफ ल्याउने कार्यालय	निवेदक/विपक्षी	अदालत	संक्षिप्त विवरण
२५	077-wo-०००३ उत्प्रेषण परमादेश प्रतिषेध	२०७७।६।८	यातायात पुर्वाधार निर्देशनालय, पुर्वाधार विकास कार्यालय, गाईघाट	चन्द्रकला कार्की खत्री	ओखलढुङ्गा इजलास	
२६	077-wo-००१३ निषेधाज्ञा	२०७७।७।२६	पुर्वधार विकास कार्यालय, झापा प्रदेश नं. १ विराटनगर	पदम प्रसाद प्रसाई	इलाम इजालस	
२७	077-wo-००७१ निषेधाज्ञा मिश्रीत परमादेश	२०७७।७।२६	भैतिक पुर्वधार विकास मन्त्रालय प्रदेश नं. १ विराटनगर	सेलुना देवी यादव	उच्च अदालत	
२८	077-wo-०११७/३५१ उत्प्रेषण परमादेश	२०७७।९।२२	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, इटहरी	डम्बर कुमार तुम्बाहाम्फे	उच्च अदालत	
२९	077-wo-०१४३ निषेधाज्ञा	२०७७।९।२८	पूर्वाधार विकास कार्यालय, मोरङ्ग	इन्द्रकमल राजवंशी	उच्च अदालत	
३०	077-wo-०१२० निषेधाज्ञा	२०७७।९।२९	पूर्वाधार विकास कार्यालय, मोरङ्ग	उस्मिता अधिकारी (दाहाल)	उच्च अदालत	
३१	077-wo-००३७ उत्प्रेषण निषेधाज्ञा	२०७७।१०।२५	भवन तथा सहरी विकास कार्यालय ,इलाम	भिम प्रसाद निरौला वा दिपक बुढाथोकी	इलाम	
३२	077-wo-००३३ उत्प्रेषण मिश्रीत परमादेश	२०७७।११।०३	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय,प्रदेश नं. १	कृष्ण प्रसाद श्रेष्ठ	ओखलढुङ्गा	
३३	077-wo-१११३ परमादेश समेत	२०७८।२।७	मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यलय, प्रदेश नं.१ विराटनगर समेत	शैलेन्द्र प्रसाद अम्वेडकर	उच्च अदालत	
३४	076-wo-००२० निषेधाज्ञायुक्त परमादे	२०७७।४।१५	पूर्वाधार विकास कार्यालय, उदयपुर गाईघाट	प्रकाश चन्द्र तामाङ्ग	ओखलढुङ्गा इजलास	
३५	077-wo-०००२ उत्प्रेषण परमादेश प्रतिषेध	२०७७।६।८	यातायात पुर्वाधार निर्देशनालय, पुर्वाधार विकास कार्यालय, गाईघाट	योगराज खत्री	ओखलढुङ्गा इजलास	

CS CamScanner

२.५ प्रदेश सरकार पक्षभई चलेको मुद्दा सम्बन्धी विवरण

नेपालको संविधानको धारा १६० (७) मा मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाका अन्य श प्रदेश कानून बमोजिम हुने भनिएको छ। मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवाका अन्य शर्त सम्बन्ध ऐन, २०७५ बमोजिम कुनै अदालत वा अर्ध न्यायिक निकाय समक्ष प्रदेश सरकारको तर्फबाट निवेदन पुनरावेदन, पुनरावलोकन गर्ने अधिकार मुख्य न्यायाधिवक्तालाई हुने व्यवस्था गरेको छ। सो अनुसार आर्थिक वर्ष २०७७/०७ मा प्रदेश सरकार पक्षभई कुनै विषयको मुद्दा दायर गर्ने निर्णय भएको छैन।

२.६ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाटसम्पन्न गरिएका अन्यकार्यक्रमहरु

क्र.स.	मिति	कार्यक्रम र अन्तक्रिया	स्थान	कैफियत
१	२०७७/१२/२० र २१	न्यायिक समितिहरु सित अन्तरक्रिया कार्यक्रम साथै नगर प्रमुख र गा.पा. अध्यक्षहरुसँग कानून निर्भध सम्बन्धि छलफल	झापा	
२	२०७८/०१/०९ र १०	न्यायिक समितिहरुसित अन्तरक्रिया कार्यक्रम	सुनसरी	
३	२०७७।१०।२९	कारागार निरिक्षण, सुझाव तथा कार्यन्वयन	खोटाङ्ग	
४		बालसुधार गृह निरिक्षण	मोरंग	

वाल सुधार गृहकोअवस्था

मिति २०७७/३/२४ गते सम्म वाल सुधार गृह विराटनगरमा रहेका सम्पूर्ण नावालकहरुको जिल्लागत विवरण

क्र. सं.	जिल्ला	पुर्पक्ष	फैसला भएको	धरौटी	जम्मा	कैदको विवरण			फैसला हुने जम्मा
						३ बर्ष सम्म	४ देखी १० बर्ष सम्म	१० बर्ष माथिको	
१	इलाम	१	०		१	०	०	०	०
२	झापा	२७	१४		४१	४	७	३	१४
३	मोरङ्ग	६	१८		१४	३	११	४	१८
४	सुनसरी	१२	१४	२	२८	५	९	०	१४
५	धनकुटा	०	२		२	०	०	२	२
६	भोजपुर	२	६		८	१	४	१	६
७	तेह्रथुम	०	२		२	०	२	०	२
८	संखुवासभा	१	२		३	०	२	०	२
९	ताप्लेजुङ	२	३		५	०	२	१	३
१०	उदयपुर	१	१०		११	१	७	२	१०
११	वारा	०	२		२	०	२	०	२
१२	पाँचथर	१	७		८	१	३	३	७
१३	ओखलढुङ्गा	४	१		५	०	१	०	१
१४	सोलुखुम्बु	०	१		१	०	१	०	१
	जम्मा	५७	८२	२	१४१	१५	५१	१६	८२

२०७७/०३/२३ गते सम्मवाल सुधार गृह विराटनगरमा रहेका
वालवालिकाहरुको मुद्दागत विवरण

क्र. सं.	मुद्दा	पुर्पक्षमा हुने विद्यार्थीहरुको विवरण	फैसला भएका विद्यार्थीहरुको विवरण	जम्मा
१	ज.क. उद्योग	६	-	६
२	क.ज्या.	११	१०	२१
३	ला. औ.	१४	३	१७
४	सवारी ज्यान	३	३	६
५	ज्या.मा.उ.	८	३	११
६	डाका	७	-	७
७	चोरी	६	५	११
८	अपहरण/शरिर बन्धक	१	२	३
९	वाल विवाह	१	-	१
१०	ज.क.	१०	४३	५३
११	अप्राकृतिक मैथुन	४	१	५
जम्मा		७१	७०	१४१

तथ्याङ्क विश्लेषण

अनुगमन गरिएको वाल सुधार गृह, विराटनगरको भौतिक अवस्था अन्तर्गत भवनको क्षमता, संख्या, हावा प्रवेशको अवस्था, पानी चुहिने नचुहिने छतको अवस्था, शौचालय, लुगा धुने स्थान, सरसफाई एवं सुरक्षा व्यवस्था जस्ता कुराहरुलाई निर्धारित Checklist अनुसार अनुगमन गरिएको छ। वाल सुधार गृहको क्षमता ५० जना रहेता पनि क्षमता भन्दा झन्डै तेब्बर १४१ जना वालकहरु रहेको देखियो । जसमध्ये पुर्पक्षमा हुने विद्यार्थी वालकहरुको संख्या ७१ र फैसला भएका विद्यार्थी वालकहरुको संख्या ७० रहेको छ । वाल सुधार गृहमा रहेका विद्यार्थी वालकहरु मध्ये १३९ जना प्रदेश नं. १ का विभिन्न १३ जिल्लाका र २ जना प्रदेश नं. २ को वारा जिल्लाका रहेका छन । अदालत रहेको स्थान र आफ्नो अभिभावक भन्दा टाढा कानूनको द्वन्दमा परेका बालकलाई राख्दा सुनुवाईको समयमाअदालत वा मुद्दा हेर्ने निकाय वा अधिकारी समक्ष उपस्थित गराउन र आफन्त तथा कानून व्यवसायीहरुसंग भेटघाट गर्न कठिन भएको पाइयो ।

वाल सुधार गृहको भौतिक अवस्थालाई हेर्दा विद्यार्थीहरुको अनुपातमा कोठाहरु अत्यन्त साँघुरो रहेको र विद्यार्थी वालकहरुको अत्याधिक चाप भएकोले एकै कोठामा १८ जना सम्म बस्नु परेको पाइएको छ । वाल सुधार गृहमा पुस्तकालय, हल, अध्ययन कक्ष नरहेको, भुई र प्यासेजमा समेत वालकहरुलाई राखेको पाइएको छ । शौचालय र स्नान कक्ष अपर्याप्त रहेको देखिएको छ । वाल सुधार गृहमा कक्षा ६ देखि १० सम्म स्वीकृती प्राप्त सामुदायिक विद्यालय सञ्चालनमा रहेको छ । वाल सुधार गृहको व्यवस्थापन नेपाल सरकारको सहयोगमा न्यूनतम सुविधा विहिन वालवालिकाका लागि शैक्षिक कार्यक्रम (यूसेप) नेपालले गरेको छ ।

सकारात्मक पक्षहरु

- वाल सुधार गृहमा रहेका वालवालिकाहरुलाई वाल अनुकुल ब्यवहार गर्ने प्रयास गरेको देखिन्छ । वालमैत्री ब्यवहार, सम्मान र हेरचाहको ब्यवस्था गर्न कोशिस गरिएको ब्यहोरा स्वयं वालकहरु द्वारा नै ब्यक्त गरेको पाइयो ।

CamScanner

- वाल सुधार गृहमा प्रचलित कानून बमोजिमको सन्तोषजनक सुविधामा राख्ने गरेको पाइयो ।
- अघिल्ला बर्षहरुमा केही सिप विकास कार्यक्रमहरु सञ्चालन भई वालकहरुले मोटरसाईकल मर्मत, प्लम्बिङ्ग र इलेक्ट्रिसियनको तालिम लिएको पाइयो ।
- वालकहरुलाई आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था नजिकको कोशी अस्पतालमा हुने गरेको पाइयो ।
- वाल सुधार गृहमा आफन्त र कानून व्यवसायीलाई सहजै भेटघाट गर्न दिएको पाइयो ।
- वालकहरुको अध्ययनलाई निरन्तरता दिन सामुदायिक विद्यालयको व्यवस्थाका साथै सञ्चार सुविधामा पत्र पत्रिका T.V. र Telephone रहेको देखियो ।

वाल सुधार गृहका समस्याहरु

सिधा खर्च :-

विद्यार्थीहरुले पाउने दैनिक सातसय ग्राम चामल र रु. ६० /- ज्यादै कम भएको देखिन्छ ।

भौतिक अवस्था :-

बहन क्षमताको अनुपातमा तेब्बर चाप रहेको, एउटै कोठमा १८ जना बस्नुपर्ने, भवनको प्यासेजमा समेत सुत्नुपर्ने अवस्था दखियो । वाल सुधार गृहमा स्वास्थ्य कर्मी , मनोपरामर्शदाता , कानूनी सहायताको अभाव रहेको देखिन्छ ।

औपचारिक शिक्षा :-

वाल सुधार गृहमा वालकहरुको औपचारिक शिक्षाको लागि कक्षा ६-१० सम्म अध्यापन हुने विद्यालय रहेता पनि शिक्षक दरबन्दी संख्या २ र हाल कार्यरत शिक्षक १ मात्र रहेको पाइयो ।

सीप विकास :-

सीप विकासको लागि पर्याप्त तालिमहरु सञ्चालन नभएको पाइयो ।

खेलकुद/ शारीरिक अभ्यास :-

खुल्ला चौर र खेलमैदान विराटनगरको हावापानीको कारणले वालकहरुलाई गर्मी र बर्षातमा उपयोगी नभएको देखियो ।

पुस्तकालय :-

साविकको पुस्तकालय हटाएर सुत्नेकोठा बनाइएको पाइयो । हाल पुस्तकालयको अभाव रहेको छ ।

सुचना प्रविधि:-

वाल सुधार गृहमा वालकहरुको प्रयोजनका लागि कम्प्यूटरको व्यवस्था रहेको पाइएन ।

कानूनको विवादमा परेका वालवालिकालाई वाल सुधार गृहमा राख्नुको मुख्य उद्देश्य निजलाई सुधार गरी समाजोपयोगी नागरिकमा रुपान्तरण गरी समाजमा पुनस्थापना गर्नु हो । यसका लागि वाल सुधार गृहमा रहेका वालकहरुलाई समाजमा पुनर्स्थापित हुनका लागि आवश्यक शिक्षा, ज्ञान, सीप, नैतिकता र आत्मविश्वासको विकास गरिनु जरुरी हुन्छ । हाल वाल सुधार गृह विराटनगरको भौतिक अवस्था, त्यहाँवाट वालकहरुले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधा र व्यवस्थापनले त्यहाँवाट निस्किएका वालकहरुको भविष्यमा सर्वाङ्गिण विकास र

समाजमा पुनस्थापनाको लक्ष्य पुरा हुने देखिदैन । उल्लिखित समस्याहरुको समाधानका लागि सम्वधित जिम्मेवार निकायहरुवाट तत्काल र दीर्घकालमा गर्नुपर्ने सुधार कार्यका सम्बन्धमा देहाय अनुसारका सुझावहरु प्रस्तुत गरिएको छ ।

सुझावहरु :-

1. वाल सुधार गृहको विस्तार :-

वाल सुधार गृहलाई अन्य जिल्लाहरुमा समेत विस्तार गर्न सके प्रदेश नं. १ को एकमात्र वाल सुधार गृहको चापलाई कम गर्न सकिने , अदालत आवतजावत र आफन्त भेटघाट पनि सहज हुने ।

2. वाल सुधार गृहको भौतिक स्तरोन्नतिः-

वालवालिकाको हक र अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता एवं अभ्यास समेतलाई दृष्टिगत गरी विद्यार्थीका लागि न्यूनतम पूर्वाधार र सुविधाको स्पष्ट मापदण्ड निर्धारण गरी लागू गर्ने ।हालको चाप र भविष्यको आवश्यकता समेतलाई आंकलन गरी सुविधायुक्त भवन निर्माण गर्नुपर्ने ।

3. सिधा खर्चको समयानुकूल उपलब्धता :-

स्थानीय बजार भाउ , मूल्य वृद्दि तथा वालकको सर्वाङ्गिण विकासलाई मध्यनजर गरी सिधा खर्चमा समयानुकूल पुनरावलोकन गर्न अत्यावश्यक देखिन्छ। वालकहरुको स्वास्थ्य र सर्वाङ्गिण विकास दृष्टिगत गरी पोषणयुक्त खानाको ब्यवस्था गर्नुपर्ने ।

4. स्वास्थ्य कर्मीको उपलब्धता :-

वालकहरुको नियमित स्वास्थ्य जाँचको लागि वाल सुधार गृहमा दरबन्दि सहितको चिकित्सकको उपलब्धता हुनु पर्ने देखिन्छ ।

5. कानूनी / मनोपरामर्शदाता :-

वाल सुधार गृहमा रहेका वालकहरुलाई आवश्यक पर्ने कानूनी र संवेगात्मक परामर्शका लागि कानूनी सल्लाहकार तथा मनोपरामर्शदाताको ब्यवस्था गर्नुपर्ने । साथै प्यारोल तथा प्रोटेक्शन अधिकारीको नियमित प्रतिवेदन हुनुपर्ने ।

6. अपाङ्ग वालकको उचित स्याहार :-

वाल सुधार गृहमा रहेका १ जना बोल्न नसक्ने वालकका लागि तथा भविष्यको आवश्यकतालाई समेत आंकलन गरी अपाङ्ग तथा फरक क्षमता भएमा वालकको यथोचित लालनपालन गरिनु पर्छ ।

7. शिक्षक / तालिमको प्रदायक ब्यवस्था :-

विद्यालयमा आवश्यकता अनुसार सबै विषय शिक्षकहरुको उपलब्धता र उर्जाशिल वालकहरुलाई सीपमुलक र रोजगार मूलक तालिम प्रदायक र सुविधा उपलब्ध गराउनुपर्छ । साथै अनुशासन, आचरण र चरित्र सुधारका विषयमा नैतिक शिक्षा एवं बौद्धिक ज्ञानको विषयको प्रबन्ध गर्नुपर्ने ।

8. पुस्तकालय/ पाठ्य सामाग्रीको उपलब्धता :-

वालकहरुको शैक्षिक एवं सर्वाङ्गीग विकास र उनिहरुको सु-सुचित हुन पाउने अधिकारको प्रत्याभूतीका लागि वाल सुधार गृहमा पुस्तकालय स्थापना गरी नियमित रुपमा पाठ्य सामाग्री, पुस्तक वा पत्रपत्रिकाको उपलब्धता हुनुपर्ने ।

9. विद्यालयको स्तरोन्नती :-

वाल सुधार गृहमा रहेको विद्यालयलाई स्तरोन्नती गर्ने , कक्षा १२ सम्म अध्यापन गराउने कक्षा सञ्चालन गर्ने र वाल सुधार गृहलाई नमुनाको विद्यालयको रुपमा परिणत गर्नु आवश्यक छ ।

10. खेलकुद/मनोरञ्जन :-

खेलकुद र शारीरिक अभ्यासका लागि आवश्यकता सुविधा सम्पन्न खेलमैदान, कभर्ड हल र ब्यायाम शालाको ब्यवस्था हुनुपर्ने ।

CamScanner

11. वाल न्याय सम्पादन :-

सरकारी निकाय वा नियमनकारी निकायवाट अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड, राष्ट्रिय कानूनहरु र अदालतका आदेशको पालना गर्दै वाल न्याय सम्पादन गर्नुपर्ने ।

12. वालिग विद्यार्थी व्यवस्थापन :-

१८ वर्ष उमेर पूरा गरिसकेका विद्यार्थीहरुलाई कानूनतः उमेर पुगेकै मितिदेखी लागु हुने गरी अन्य नावालकहरुवाट अलग गरी बस्ने गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने ।

13. नेपाल सरकार मार्फत :-

वालवालिकालाई मुद्दा चलेको अदालत रहेको स्थानका अदालत वा अभिभावक रहेको स्थानमा नै रहने गरी नीतिगत व्यवस्था हुनुपर्छ ।कारागर, हिरासत रवाल सुधार गृहमा रहेका थुनुवा, विद्यार्थीहरु एवं कैदीहरुको मानव अधिकार संरक्षण, सम्वर्द्धन सम्बन्धमा प्रदेश सरकारले आवश्यक कार्य गर्न सक्ने वातावरण सृजना गरिनु पर्दछ ।

अन्त्यमा,

संविधानतः राज्यको पुनरसंरचना भइसकेको परिवेशमा प्रदेश र स्थानीय तहलाई पनि जिम्मेवारी दिने गरी कानूनी एवं नीतिगत व्यवस्था हुन आवश्यक छ । जसले गर्दा भौतिक व्यवस्थापन,सामाजिक उत्तरदायित्व, आर्थिक एवं दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन, संरचनागत प्रबन्ध, सकारात्मक कार्यको थालनी हुन वाटो खुल्ने देखिन्छ । वाल अधिकार र वाल न्याय प्रणालीमा स्थानीय तह र प्रदेशमा कार्यरत राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुका कार्यक्रममा तत् क्षेत्रमा समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्न सक्ने वातावरणको सृजना भई वाल न्यायका सन्दर्भमा विकसित दृष्ट्रिकोणलाई व्यवहारमा उतार्न र क्षमता अभिवृद्दिका कार्यक्रम संचालन गर्न सकिन्छ । वाल न्याय प्रणालीमा सामाजिक उत्तर दायित्वको भावना कानूनतः मान्यता दिएकोले समाजिक मान्यता र जिम्मेवारी वोध गराउदै समुन्नत वाल न्याय प्रणालीको विकास एवं वितरण हुन आवश्यक छ ।

२.७ समन्वय

नेपालको संविधानको धारा १६० (१) मा महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने गरी प्रत्येक प्रदेशमा एक मुख्य न्यायाधिवक्ता को कार्यलय रहनेछ भन्ने उल्लेख भएको साथै सोही धाराको उपधारा (६) मा मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय अन्तर्गतका कर्मचारीहरूको व्यवस्थापन महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले गर्ने व्यवस्था छ।

मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ११ मा महान्यायाधिवक्ताले मुख्य न्यायाधिवक्तालाई संविधान र प्रचलित प्रदेश कानूनको कार्यान्वयनको सम्बन्धमा आवश्यक सुझाव वा मार्ग निर्देशन दिन सक्ने छ। उक्त निर्देशनको पालना गर्नु मुख्य न्यायाधिवक्ताको कर्तव्य हुने व्यवस्था छ। उल्लेखित संविधान तथा ऐनमा भएका प्रावधानहरूबाट यी दुई संवैधानिक निकायहरू बीच आपसी समन्वय र सहकार्यको काम गर्नुपर्ने भएबाट यो दुई संवैधानिक निकाय बीच आपसि सहमति समन्वयका माध्यमबाट सुमधुर सम्बन्ध सिर्जना हुने अवस्था देखिन्छ ।

२.८ मुख्य न्यायाधिवक्ताको अन्य भूमिका

१. **समन्वय समितिको संयोजक** : फौजदारी कसूर सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन ऐन, २०७४ को दफा ३८ को उपदफा (२) मा प्रोवेशन तथा प्यारोल वोर्डको प्रत्यक्ष निर्देशन, नियन्त्रण र सुपरिवेक्षणमा रहने गरी प्रत्येक प्रदेशमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको अध्यक्षतामा प्रदेश कानून मन्त्रालयको सचिव, प्रदेश गृह मन्त्रालयको सचिव, प्रदेश प्रहरी प्रमुख, समेत रहेको प्रदेश प्रोवेशन तथा प्यारोल वोर्ड गठन हुने व्यवस्था छ।

२. **कानूनको मसौदा समितिको सदस्य** : प्रदेश न.१ को कानून मसौदा समितिमा मुख्य न्यायाधिवक्तालाई कानूनको विशेषज्ञको रुपमा समितिमा राख्ने निर्णय मन्त्रिपरिषदबाट भएको छ।

CamScanner

परिच्छेद ३

निष्कर्ष तथा सुझाव

३.१ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयका सवल र दुर्वल पक्ष

नेपालको संविधानमा सर्वप्रथम मुख्य न्यायाधिवक्ताको अवधारणा स्थापित भई प्रदेश न. १ मा मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयले कार्य संचालन गरी रहेकोमा यस कार्यालयसँग सम्बन्धित आन्तरिक र वाह्य वातावरण एवं वस्तुस्थिति विश्लेषण गर्दा देहायका सवल र दुर्वल पक्षहरू देखिएका छन् ।

क) सवल पक्षहरू

क) मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय स्थापना भएपछि प्रदेशका मुख्यमन्त्री, मन्त्रिपरिषदका सदस्यहरू तथा प्रदेश सरकारले तोकिदिएको सरकारी निकाय र अन्य अधिकारीहरूलाई सहज रुपमा कानूनी राय सल्लाह प्राप्त गर्ने अवस्था बनेको छ ।

ख) प्रदेश सरकार विरुद्ध परेका रीट निवेदनहरूमा सर्वोच्च अदालत एवम् उच्च अदालतमा प्रदेश सरकारको प्रतिनिधित्व भएको छ।

ग) प्रदेश क्षेत्रभित्र कानूनी शासनको जग बसाउनमा मुख्य न्यायाधिवक्ता र सो कार्यालयका सरकारी वकीलबाट महत्वपूर्ण भूमिका रहने स्थिति बनेको छ।

घ) स्वीकृत दरबन्दी अनुसार सरकारी वकिलहरू सम्मिलित भएको कार्यालय सञ्चालनमा आएको छ।

ङ) मुख्य न्यायाधिवक्तालाई आवश्यक पर्ने सवारी साधन, कार्यालयलाई आवश्यक पर्ने पुस्तक, फर्निचर र मेशिनरी सामान खरीद भएका छन ।

च) मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयले प्रदेश सरकार र संवैधानिक एवं कानूनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकिदिएको अन्य अधिकारीहरूलाई राय सल्लाह दिने अधिकार देशकोमुल कानूनमा नै सुनिश्चित गरिएको अवस्था छ ।

छ) मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयले गर्नुपर्ने काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी ऐन, १ नं. प्रदेश सभाबाट पारित भएको छ ।

ज) फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ३८ को उपदफा (२) ले प्रोवेशन तथा प्यारोल वोर्डको प्रत्यक्ष निर्देशन, नियन्त्रण र सुपरीवेक्षणमा रहने गरी प्रत्येक प्रदेशमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको अध्यक्षतामा प्रदेश प्रोवेशन तथा प्यारोल वोर्डको व्यवस्था गरिए बमोजिम प्रोवेशन तथा प्यारोल वोर्डको गठन भएको छ ।

झ) प्रदेश सरकारबाट निसृत हुने कामकारवाही कानूनी शासनको मान्यता र विधिमा आधारीत हुने भएका छन ।

ञ) संविधानले व्यवस्था गरेको सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिदान्तलाई कानूनी क्षेत्रमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयले विशेष भूमिका निर्वाह गरेको छ ।

ट) न्यायिक वा अर्ध न्यायिक निकायहरूमा प्रदेश सरकारको प्रतिनिधित्व भएको छ ।

ठ) प्रदेश सरकार अन्तर्गतका मन्त्रालय, निकाय, विभागमा कानूनी प्रश्नहरूमा समन्वय, सहयोग प्राप्त

भएको छ।

ङ) स्थानीयहरूमा समेत कानून कार्यान्वयन, प्रयोग र प्रतिनिधित्वमा सहज पँहुच प्राप्त भएको छ।

ख) **अवसर**

प्रदेश सरकारले निर्णय गर्दा कानूनी जटीलता भएका विषयमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको सल्लाह लिनुपर्ने परिपाटीको विकास गर्नु समय सापेक्ष कानूनी अनुसन्धानको थालनी गर्नु आदी प्रमुख अवसर हुन्।

ग) **दुर्बल पक्षहरू**

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयले सामना गर्नु परेका चुनौती र समस्याहरू मध्ये कतिपय समस्याहरू बाह्य वातावरणले सिर्जना गरेका छन्, कतिपय संस्थागत संरचनाबाट सिर्जित भएका छन्भने कतिपय समस्याहरू नीतिगत छन्। जसलाई निम्नबमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ :-

क) मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा मुख्य न्यायाधिवक्ताले के-कस्तो काम गर्दछ भन्ने बारेमा आम जनताहरू जानकारी भईसकेका छैनन् ।त्यसैले पर्याप्त जनताले सेवा पाउन सकेका छैनन्।

ख) महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा प्रदेश क्षेत्र अन्तर्गतमा घट्ने फौजदारी मुद्दाहरूको अभियोजन गर्ने नगर्ने भन्ने अधिकारको संवैधानिक स्पष्टता हुनु नसकेको हुदाँ कार्यमा द्विविधा परेको छ।

ग) प्रदेशले निर्माण गरेका कानूनहरूको कार्यान्वयन गर्ने संयन्त्र वा अधिकारीहरूको प्रष्ट व्यवस्था नहुँदा प्रदेश स्तरीय कानूनको कार्यान्वयन गर्नमा कठिनाई छ।

घ) मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको क्षमता विकासका लागि विशिष्टिकृत कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुन नसकेको, थप सुविधाको व्यवस्था नभएको र अध्ययनभ्रमणको अवसर समेत छैन।

ङ) मुख्य न्यायाधिवक्ताको आफ्नै भवन नभएकोले कार्य वातावरण सहज छैन।

घ) **चुनौती**

नयाँ संविधान लागु भएपछि तदनुरुपका संरचना र तिनको प्रभावकारी संचालन गर्नु संविधानले व्यवस्था गरेका प्रावधानको कार्यन्वयन गर्नु नयाँ प्रयोग मार्फत न्यायको सहज पहुँच कायम गर्नु कार्यबोझको आधारमा संगठन विस्तार र जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन्।

३.२ निष्कर्ष

नेपालको संविधानले स्वतन्त्र, निष्पक्ष एवं सक्षम न्यायपालिका र कानूनी शासन प्रति प्रतिबद्धता व्यक्त गरेको छ। कानूनी शासनको स्थापनाका लागि स्वतन्त्र, सक्षम र प्रभावकारी फौजदारी न्याय प्रशासन आवश्यक पर्ने हुदाँ संविधानले तीन तहको सरकारको परिकल्पना गरेको छ। प्रदेश सरकारको हकहित वा सरोकार निहित रहेको मुद्दामा मुख्य न्यायाधिवक्ता वा मातहतका सरकारी वकीलबाट सरकारको प्रतिनिधित्व गर्ने कुनै अदालत वा न्यायिक निकायवा अधिकारी समक्ष प्रदेश सरकारको प्रतिनिधित्व गर्ने, कुनै अदालत वा न्यायिक निकायको आदेशबाट प्रदेश सरकारको हक हितमा प्रतिकूल असर परेमा प्रदेश सरकारको तर्फबाट निवेदन, पुनरावेदन वा पुनरावलोकन पेश गर्ने, प्रदेश सरकार विरुद्ध दायर भएका मुद्दामा प्रतिरक्षा गर्ने, अदालतले गरेको कानूनको व्याख्या वा प्रतिपादन गरेको कानूनी सिद्धान्तको कार्यान्वयन भए वा नभएको अनुगमन गर्ने गराउने, हिरासतमा रहेको व्यक्तिलाई मानवोचित

CamScanner

व्यवहार गर्न सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने र प्रदेश सरकार र प्रदेश सरकारी निकायलाई संवैधानिक एवं कानूनी प्रश्नमा कानूनी राय उपलब्ध गराउने समेतको काम, कर्तव्य र अधिकार कानूनले तोकेअनुसार भइरहेको अवस्था छ।

प्रदेश सभाबाट नयाँ कानूनहरूको निर्माण हुने क्रम जारी छ सोही कानून अनुरुप मुख्य न्यायाधिवक्ता तथा मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयले पूर्व तयारी र थप क्रियाशिलता देखाउनु पर्ने अवस्था छ। यसका लागि पर्याप्त साधन र जनशक्ति उपलब्धता एवं कार्यविधिगत व्यवस्थाहरूलाई प्राथमिकतामा राख्नु पर्ने देखिन्छ।

आफ्नो स्थापनाको छोटो समयमा नै मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयले आफ्नो संस्थागत विकास, संवैधानिक र कानूनी रूपमा सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यालयको प्रभावकारी सम्पदन गर्दै आफूलाईएक सबल संस्थाको रूपमा भएता पनि यस कार्यालले संविधान र कानून बमोजिम आफ्नो कार्य सम्पादन गर्दा देहायका चुनौतिहरू देखा परेका छन :-

- कानूनी राय माग गर्दा अपनाउनुपर्ने प्रक्रिया पूरा नगरी मौखिक रूपमा राय माग गर्ने परीपाटीले कानूनी राय र अभिलेख प्रणाली व्यवस्थापन गर्न कठिनाई परेको।
- कार्यालयले हाल प्रयोग गरिरहेको भवन हुलाक निर्देशनालयको हुँदा कार्य वातावरण सहज नरहेको।
- यस कार्यालयको कार्यबोझका आधारमा नयाँ दरबन्दी स्वीकृत हुन नसकेको एवं स्वीकृत दरबन्दी बमोजिम कर्मचारीको पदपूर्ति हुन समेत नसकेको।
- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका अन्य समकक्षी कर्मचारीहरूको तुलनामा अवसर र सुविधा न्यून भएको महसुस गरिएकोले यस कार्यालयमा अनुभव प्राप्त गरेका सरकारी वकिलहरूलाई यस कार्यालयमा राखिराख्न समस्या परेको।
- सर्वोच्च अदालत र अन्य अदालतमा यस कार्याल मार्फत् पेश गर्नुपर्ने लिखित जवाफहरू प्राप्त हुने क्रम बढ्दो रूपमा रहेको हुँदा लिखित जवाफ दर्ता गर्न र प्रतिरक्षा गर्न सर्वोच्च अदालत उच्च अदालत बिराटनगर, उच्च अदालत विराटनगर इलाम इजलास, धनकुटा इजलास, ओखलढुङ्गा इजलास र प्रदेश भित्रका जिल्ला अदालतमा रहेका स्थानमा यस कार्यलयको कुनै संरचना नरहेको हुँदा कार्य सम्पदनमा कठिनाई परेको।
- सम्बन्धित निकायहरूले यस कार्यालयमा लिखित जवाफ पेश गर्दा मुद्दा, रिट सँग सम्बन्धित प्रमाण लाग्ने कागजात लिखित जवाफ साथ नपठाउँदा बहस, पैरवी र प्रतिरक्षामा समस्या परेको।
- प्रदेशभित्र रहेको उच्च सरकारी वकिल कार्यालय र जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयसँग कुनै औपचारिक सम्बन्ध स्थापित नभएकोले सम्बन्ध र समन्वय व्यक्तिगतस्तरमा मात्र रहेको
- व्यापकरूपमा फैलिएको कोभिड-१९ को महामारी र यसका कारण भएको बन्दाबन्दीका कारणले गर्दा यस आर्थिक वर्षमा गर्ने भनी वार्षिक कार्यक्रममा समाविष्ट कतिपय कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न नसकिएको।

क्षेत्रगत सोच

विधिको शासन, न्यायपूर्ण प्रदेश

३.३ सुझावहरू:

नेपालको संविधानले देशलाई संघीयतामा अवतरण गराई सकेपछि प्रदेश तहमा समेत उक्त संविधानको मर्म बमोजिम कानूनको शासन र संवैधानिक सर्वोच्चता कायम राख्दैप्रदेशस्तरमा मुख्य न्यायाधिवक्ताकोकार्यालय स्थापना भएको छ। मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यलायको काम कारवाहीको अभ्यास छोटो समयकै भएपनि केहि सारभूत र भौतिक

समस्याबाट यो कार्यालय समेत अछुतो छैन। छोटो समयमा पनि यस कार्यालयको गरिमा अभिवृद्धिको लागि निम्न सुझाव दिनु सान्दर्भिक हुनेछ।

१. नेपालको संविधानले मुख्य न्यायाधिवक्तालाई महान्यायाधिवक्ता मातहत राखेकोमा मुख्य न्यायाधिवक्ता माथि महान्यायाधिवक्ताको प्रशासनिक वा न्यायिक कस्तो प्रकारको मातहत हो स्पष्ट हुन नसकेको र कुनै अधिकार प्रत्यायोजन नभएको स्थितिमा सो विषयहरू निक्यौल हुनु जरूरी देखिन्छ।

२. मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयका कर्मचारी व्यवस्थापन महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट हुने संवैधानिक प्रावधान रहेको हुदाँ आफनो मातहत रहने कार्यालयका कर्मचारी र भविष्यमा उच्च अदालतका इजलास मुकाम रहेको कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको मुख्य न्यायाधिवक्ता प्रति जवाफदेही गराउने प्रावधान नहुदाँ सो तर्फ आवश्यक नीति र संघीय ऐनहरूमाव्यवस्था हुनुपर्नेदेखिन्छ।साथै मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयका कर्मचारी व्यवस्थापन महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट हुने संवैधानिक प्रावधान रहेकोमा दरवन्दी ओ.एन.एम.हुदा प्रशासन तर्फका कर्मचारीहरुको पनि दरवन्दी सिर्नना गरीएको हुदा कानूनले स्पष्ट गर्नु पर्ने देखिन्छ।

३. मुख्य न्यायाधिवक्ताको कर्मचारी दरबन्दी तथा पदपूर्तिको स्थिति हेर्दा मानव संसाधन योजनामा समूचित ध्यान पुग्न सकेको छैन। मुख्य न्यायाधिवक्तालाई संविधान र ऐन कानूनले दिएको जिम्मेवारी प्रभावकारी रुपले निर्वाह गर्न जिम्मेवारी र कार्यबोझका आधारमा मानव संसाधन योजना निर्माण गरी लागू गर्न जरुरी छ।

४. स्थानीय सरकारमा न्यायिक समितिले न्यायिक कार्य गर्न पाउने संवैधानिक व्यवस्था अनुरुप प्रदेश सरकारको मुख्य न्यायाधिवक्ता र सो मातहतका निकायले के कसरी समन्वय सहकार्य गर्न सकिन्छ,सो सम्बन्धमा स्पष्टता नभएको र स्थानिय न्यायिक समिति वा स्थानीय सरकारका काम कारवाही समेत न्यायिक परिक्षणका विषय हुनसक्ने र त्यस्ता काम कारवाहीका सम्बन्धमा मुख्य न्यायाधिवक्ता र कार्यालयको भूमिकाबारे स्पष्टता हुनुपर्नेदेखिन्छ।

५. मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय स्थायी प्रकृतिको कार्यालय हुने भएकाले आवश्यक आफ्नै जग्गा, घर नभएको, भौतिक स्रोत साधनहरूको कमी रहेकोले सो तर्फ पहल हुनुपर्ने देखिन्छ।

६. फौजदारी कसूर सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन ऐन, २०७४ दफा ३८(२) अनुसार मुख्य न्यायाधिवक्ताबाट प्रदेश स्तरिय प्यारोल र प्रोवेशन वोर्डको प्रत्यक्ष निर्देशन, नियन्त्रण र सुपरिवेक्षण मुख्य न्यायाधिवक्ताबाट हुने हुदाँ सो सम्बन्धि कार्यविधि निर्धारण गर्नुपर्ने देखिन्छ।

७. प्रदेश तहका फौजदारी न्याय प्रणालीसँग जोडिएका मुद्दामा मुख्य न्यायाधिवक्ताको भूमिकालाई स्पष्ट गरिनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

८. जिल्ला अदालत, उच्च अदालत लगायत प्रदेश निकायका अर्धन्यायिक निकाय एवं न्यायिक निकायसँग समन्वयमा सम्पर्क स्थापित गर्न, भरपर्दो संयन्त्रको आवश्यकता देखिन्छ।

९. संविधान बमोजिम निर्माण हुने प्रदेश न्याय सेवा आयोगमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको भूमिका स्पष्ट हुनुपर्ने देखिन्छ।

१०. प्रदेश प्रहरी प्रशासन, शान्ति सुरक्षा र अनुसन्धान ब्युरो प्रदेशको एकल अधिकारका रुपमा संविधानको अनुसूची (६) मा उल्लेख भएकोले त्यस्तो संरचनामा समन्वय र सहकार्यका लागि मुख्य न्यायाधिवक्ताको भूमिका स्पष्ट हुन जरुरी छ।

CamScanner

११. प्रदेशसभाकानून निर्माण सभा पनि भएकोले दण्डनीय कानून बनाउन सक्छ र प्रदेश सरकारले प्रदेशभित्र प्रशासन, शान्ति सुरक्षा र कानूनी राज्यप्रतिको जवाफदेहिता वहन गर्नुपर्ने भएकोले निर्मित कानून लागु गर्नुपर्ने हुन्छ। त्यस्ता कार्यका लागि मुख्य न्यायाधिवक्तालाई हाल प्रचलनमा रहेकोकानूनमा संसोधन गरी संविधानले परिकल्पना गरे बमोजिम जिम्मेवारी निर्धारण गर्न आवश्यक रहेको छ।

१२. फौजदारी न्याय प्रणालीमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको भूमिकासमन्वयात्मक किसिमले स्पष्ट बनाउनु पर्ने देखिन्छ।

१३. प्रदेश कानुन बमोजिम अपराध अनुसन्धान, अभियोजन, मुद्दाको कारबाही एवं प्रदेश कानून प्रचनलका लागि प्रदेश प्रहरीसँग आवश्यक समन्वयात्मक भूमिका स्पष्ट हुनुपर्ने देखिन्छ।

१४. कोभिड-१९ को महामारी कति समयसम्म रहिरहने हो र यसको प्रभाव कतिमात्रामा पर्ने हो भन्ने यकिन गर्न नसिकने परिस्थिती रहेकोले यस कार्यालयको वार्षिक कार्यक्रममा परेका गोष्ठी, तालिम सेमिनार, अन्तरक्रिया जस्ता कार्यक्रम प्रत्यक्ष रूपमा उपस्थित भई सञ्चालन गर्न असहज हुने भएकोले त्यस्ता कार्यक्रम विद्युतीय माध्यमबाट सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यक प्रबन्ध गर्नुपर्ने देखिन्छ।

१५. सङ्घीय शासन व्यवस्थनलाई आत्मसात गर्दै मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय प्रदेश सरकारप्रति पूर्ण रूपमा उत्तरदायी रही प्रभावकारी रूपमा कार्यसम्पादन गर्न सक्षम निकायका रूपमा विकास गर्नका लागि मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई महान्यायाधिवक्ताको मातहत रहने व्यवस्थाको पुनरविचार गर्नुपर्ने देखिन्छ। मुख्य न्यायवधिवक्ताको कार्यालय महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट व्यवस्थापन हुने विषयमा स्पष्टता ल्याई प्रदेश सरकारले कर्मचारीको व्यवस्था नगरेसम्मको लागि महान्यायधिवक्ताको कार्यालयले कर्मचारी खटाउने व्यवस्था गरिनु उपयुक्त हुने देखिएता पनि मुख्य न्यायधिवक्ताको कार्यालयलाई पूर्णरूपमा स्थापित गरिनु उचित हुने देखिन्छ।

कृष्णबटु भण्डारी
उप-सचिव

नारायण प्रसाद दाहाल
शाखा अधिकृत

राजकुमार राई
अधिकृत छैठौं

लक्ष्मी पोखरेल
लेखा अधिकृत छैठौं

हरिकुमार पोखरेल
स्वकिय सचिव

गंगा खतिवडा
कम्प्यूटर अपरेटर

गोविन लिम्बु
ह.स.चा.

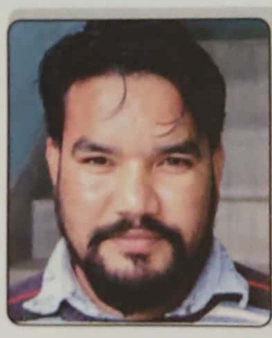

संजीव कुमार कटुवाल
ह.स.चा.

चन्द्र दाहाल
का.स.

सरस्वती राजवंशी
का.स.

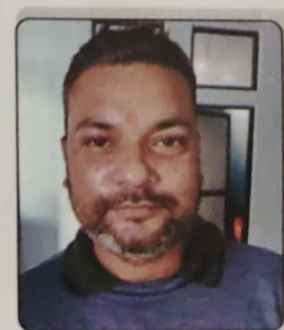

विजय हरिजन
सरसफाई

CamScanner

न्यायिक समितिहरुसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम झापा, विर्तामोड

न्यायिक समितिसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम, इटहरी, सुनसरी

CamScanner

माननीय प्रदेश प्रमुखज्यूलाई वार्षिक प्रतिवेदन बुझाउँदै

माननीय प्रदेश प्रमुखज्यूलाई प्रतिवेदन बुझाउँदै

CamScanner

न्यायिक समितिसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम, इटहरी, सुनसरी

न्यायिक समितिसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम, इटहरी, सुनसरी

CamScanner

प्रदेश १

CamScanner